

Saksbehandler: Sven Thore Kloster

Referanser:
KM 12/06

Saksdokumenter:

Kirkemøtekomiteens merknader og Kirkemøtets vedtak i KM 12/06 utfordringer i religionsmøtet (*tidl. utsendt*)

Veiledningshefte i religionsmøte (*tidl. utsendt*)

A consultation message to churches of the Lutheran communion (LWF) (*vedlagt*)

Oppfølging av Kirkemøte-saker

1. Utfordringer i religionsmøtet (rev. utgave)

Sammendrag

Kirkemøtet har vedtatt dokumentet *Veiledning i religionsmøte*. Fra MKRs side er det hovedsakelig ROM-prosjektet som sørger for videre oppfølging av veiledningen. MKR bes om å jobbe for at det religionsteologiske dokumentet fra Teologisk Nemnd (TN) *Troende møter troende* blir ferdig og videre publisert og distribuert i løpet av våren 07.

Til informasjon ligger et LVF-dokument om religionsdialog fra en konsultasjon i desember 2006 vedlagt. Dokumentet er klargjørende, og det oppsummerer på en presis og oversiktlig måte

- 1) religionsdialogens viktighet og betydning i dagens europeisk kontekst
- 2) teologiske motiver og begrunnelser for hvorfor drive religionsdialog, samt
- 3) videre utfordringer i framtidens religionsmøte.

Forslag til vedtak

1. Mellomkirkelig råd støtter ressursdokumentet *Veiledning i religionsmøte*, og at planen for spredning og bruk av dette inngår i ROM-prosjektet.
2. Mellomkirkelig råd ber TN om å fullføre dokumentet *Troende møter troende* i forbindelse med nemndmøtet 16.-17. mars, slik at Rådet kan drøfte dette dokumentet og den videre bruken av det på sitt møte i mai.
3. Mellomkirkelig råd tok LVF-dokumentet om religionsdialog fra konsultasjonen i desember 2006 til orientering.

Saksfremstilling

Kirkemøtet gjorde følgende vedtak i sak 12 "Utfordringer i religionsmøtet":

"Kirkemøtet vedtar *Veiledning i religionsmøte. Et ressursdokument for Den norske kirke* og oppfordrer medlemmer, menigheter, bispedømmer og andre relevante instanser i Den norske kirke til å legge den til grunn for sitt arbeid i møte med andre religioner."

Vedtaket var enstemmig og dreier seg om et veiledningsdokument som skal fungere som en praktisk ressurs for menighetene. Fra MKR sin side vil ROM-prosjektet og dets koordinator Hans Erik Raustøl i hovedsak stå for oppfølgingen av veiledninga. Det er lagt opp følgende aktivitetsplan i ROM-prosjektet for våren 07:

- a.) Gjennomføre drøfting av Bispemøtets AU om utvikling og implementering av "Religionsmøte og menigheten" i de ulike bispedømmer.
- b.) Ha strategiske drøftinger med gjenstående bispedømmekontor mht. oppfølging av "Veiledning i religionsmøte"
- c.) Ha kontakt med aktuelle prostier over hele landet for å tilby kurs, seminar, oppfølging
- d.) Gjennomføre studiereise til England for ressurspersoner på fagfeltet.
- e.) Holde fagdager i Stavanger, Bjørgvin, Nidaros,
- f.) Delta i ad hoc-utvalg for ulike religionsdialogtiltak/religionsmøte-komiteer - blant annet i Tunsberg
- g.) Holde foredrag i ulike sammenhenger.
- h.) Øke kunnskapen og bruken av nettstedet www.kirken.no/religionsmote i menigheter, prosti og bispedømmer.

I tillegg til veiledninga har TN arbeidet med et religionsteologisk dokument, *Troende møter troende*. TN-dokumentet var opprinnelig tenkt gitt ut samtidig med veiledninga, men har blitt forsinket. Dokumentet er etterspurt fra flere menigheter og ulike aktører som driver religionsdialog. Mellomkirkelig råd bør i denne sammenheng be TN om å få fullført dokumentet i forbindelse med TN-møtet 16.-17. mars, slik at rådet kan drøfte dette og videre bruk av det på sitt møte 21.-22. mai. TN-dokumentet er tenkt å være en religionsteologisk betraktning som kan bidra til teologisk refleksjon rundt *hvorfor* vi driver religionsdialog.

KM 12/06 Utfordringer i religionsmøtet

Kirkemøtekomiteens merknader og Kirkemøtets vedtak

Komiteens merknader

Å møte mennesker med en annen religiøs bakgrunn er en naturlig del av kirkens liv og erfaringer både i bibelsk, kirke- og misjonshistorisk perspektiv. I et globalt perspektiv er det svært mange kristne som daglig er i kontakt med mennesker med en annen religion. Også i Norge er det blitt stadig mer vanlig at vi møter og omgås mennesker som har en annen tro enn oss i Den norske kirke.

Å være engasjert i religionsdialog og religionsmøte har både en teologisk og en mellom-menneskelig side. Komiteen er takknemlig for at Kirkemøtet nå får denne "veiledning i religionsmøte" til vedtak og ønsker at dokumentet blir et godt redskap for enkeltmennesker, menigheter og ulike organer i Den norske kirke.

Komiteen bekrefter dokumentets utgangspunkt i troen på den treenige Gud, Fader Sønn og Hellig Ånd, som skaper, gjør fri og gir liv. Komiteen mener at dette er et tjenlig utgangspunkt for å beskrive vår egen tro i møte med mennesker av annen tro. Når det gjelder beskrivelsen av hvordan Den Hellige Ånd virker, mener komiteen at det er teologisk riktig å si at Den Hellige Ånds virke ikke er begrenset til kirken alene.

Komiteen ønsker å understreke at møtet med mennesker av annen tro utfordrer oss som kristne til å være tydelige på vår egen tro. Vår egen tro trer frem enda klarere i dialogen og samværet med mennesker som har et annet og tydelig religiøst ståsted. Komiteen mener at tydelighet på egen tro og åpenhet om egne motiver, er blant de viktigste holdninger i dette møtet, og foreslår derfor å løfte prinsippet om å være tydelig på egen tro og åpen om egne motiver opp i veiledningen. I denne sammenhengen vil komiteen også understreke at religionsmøtet kan bidra på en positiv måte til å vise betydningen av religion, både for det enkelte mennesket og i en samfunnskontekst.

Komiteen sier seg enig i veiledningens utsagn om at religionsmøtet kan være både krevende og utfordrende for egen tro. Det vil derfor være en ressurs for kristne som står i møtet med mennesker av annen tro også å ha et kristent trosfellesskap der det oppleves trygt å reflektere over nye erfaringer. Komiteen vil samtidig peke på at møtet med mennesker som har en annen tro er en berikelse og gir oss anledning til å lære mer både om andre mennesker og om oss selv.

Komiteen mener at man bør utvise varsomhet når det gjelder utsagn om bønn i en interreligiøs kontekst i en veiledning som dette. Mennesker har forskjellige grenser for hva de ønsker å delta i, og det vil være ulike oppfatninger om hva som er riktig for dem, både av teologiske grunner og ut fra selve opplevelsen av bønningen og dens omstendigheter. Det er viktig å holde fast ved at interreligiøs bønn ikke må skje på bekostning av den enkelte troendes integritet.

Komiteen viser til at det allerede finnes en stor kompetanse på religionsmøte hos mange personer og organer i Den norske kirke. Deres erfaringer og kompetanse bør nyttiggjøres i enda større grad.

Komiteen er opptatt av at religionsmøtet omhandler både religionsdialogen, samværet og samhandlingen med mennesker av annen tro. Komiteen mener at dokumentet ivaretar dette perspektivet på en god måte, blant annet ved å synliggjøre konkrete utfordringer i religionsmøtet, slik som "felles handling til fellesskapets beste" og utfordringer som kan møtes i flerreligiøse samliv. Også på denne måten er veiledningen et viktig bidrag til å dyktiggjøre mennesker i møtet med medmennesker som har en annen tro.

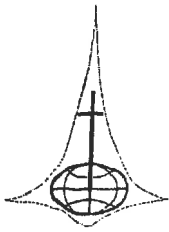
Komiteen ønsker å understreke differensieringen og forholdet mellom misjon, evangelisering og religionsmøte. Som kristne deler vi et grunnleggende ønske om at andre mennesker får del i troen på Kristus. Samtidig har kirkens oppdrag i verden mange dimensjoner og kirken møter mennesker med en annen tro på mange forskjellige arenaer. Den forelagte veiledningen omhandler først og fremst religionsmøtet der man søker å forstå og samarbeide med mennesker som representerer en annen tydelig definert religiøs tradisjon. Komiteen mener at veiledningen er et godt redskap i så måte.

Komiteen ser frem til at dokumentet blir tatt i bruk som et viktig ressursdokument i Den norske kirkes arbeid med religionsmøtet. *Veiledning i religionsmøte* bør distribueres bredt og Kirkemøtet bør oppfordre menighetene i Den norske kirke til å bruke den aktivt i sitt møte med mennesker av annen tro.

Komiteen anbefaler dokumentet som et ressursdokument for enkeltpersoner i møte med medmennesker som har en annen religion.

Kirkemøtets vedtak

Kirkemøtet vedtar *Veiledning i religionsmøte*. Et ressursdokument for Den norske kirke og oppfordrer medlemmer, menigheter, bispedømmer og andre relevante instanser i Den norske kirke til å legge den til grunn for sitt arbeid i møte med andre religioner.

THE LUTHERAN WORLD FEDERATION

A COMMUNION OF CHURCHES – EINE KIRCHENGEMEINSCHAFT – UNA COMUNIÓN DE IGLESIAS – UNE COMMUNION D'ÉGLISES
LUTHERISCHER WELTBUND – FEDERACIÓN LUTERANA MUNDIAL – FÉDÉRATION LUTHÉRIENNE MONDIALE

Department for Theology and Studies – Office of the Director

BEYOND TOLERATION

TOWARD DEEPER RELATIONSHIPS WITH MUSLIMS

A consultation message to churches of the Lutheran communion (LWF)

December 2006

Introduction

The Lutheran World Federation (LWF) Department for Theology and Studies (DTS) held a theological consultation December 1-3, 2006, in collaboration with the North Elbian Center for World Mission and World Service (NMZ, Hamburg) at Christian-Jensen-Kolleg in Breklum, Germany. The purpose was to assess the present situation after some decades of LWF work in the area of Christian-Muslim relations, and to focus on responding theologically to the new challenges member churches face. The following message draws on the papers, discussions, and, on the last day, deliberations of the consultation participants.

Strategically, this event was held in northern Europe near the end of a year during which various incidents have evoked new tensions and questions. Most of the participants came from this region: Germany, Denmark, Sweden, Norway, Finland, Latvia, and Slovakia. They shared many models and examples of how Christian-Muslim relations are being pursued, especially in the North Elbian Evangelical Lutheran Church. Participants also came from and brought somewhat different perspectives from Brazil, India, Indonesia, Kenya, Tanzania and the United States. By coincidence, this consultation met at the end of a week in which Pope Benedict XVI made an historical visit to Turkey, and the Evangelical Church in Germany (EKD) released a major new theological statement on Christian-Muslim relations.

This was the second in a series of theological seminars related to the LWF program, "Theology in the Life of the Church." A discussion of this message and of differing perspectives will take place on the Web site for this program: www.luthersem.edu/lwfdiscuss (under track 2).

Assessing the current situation

- (1) There is great variety in the contexts and character of Christian-Muslim relations in the world today. Disturbing images and dynamics are present in many societies. However, it is problematic to generalize because of the different histories, asymmetrical numbers and power of Christians and Muslims, and the pivotal cultural, political and economic realities affecting these relations.
- (2) In some European countries where Christians are in the overwhelming majority, Muslims have been present for many years. Nonetheless, they are still not integrated, and experience considerable discrimination. In some historically Lutheran countries, such as Denmark, the identities of the nation and the church have been so intertwined if not merged that probing questions and tensions have arisen due to the increasingly visible presence of Muslims today. This has also inspired new initiatives for dialogue.
- (3) In Indonesia, the largest Muslim country in the world, minority Christians and majority Muslims have coexisted for centuries, despite some tensions. In India, Christians and Muslims share a common minority status over against the dominant Hindu religious

P.O. Box 2100, Route de Ferney 150,
CH-1211 Geneva 2, Switzerland
Tel +41/22-791 61 11, Direct +41/22-791 6163
Fax +41/22-791 66 30, E-mail kbl@lutheranworld.org

influence. In Palestine, there have been long-standing good relations between Christians and Muslims. In African countries, the relative proportion of Christians and Muslims varies greatly, with continuing rivalries and tensions in many places. It is often difficult to ascertain who is in the majority. In some African and Middle Eastern countries, small Christian minorities feel threatened by state-supported Islam and the growing influence and radicalization of Islamic-associated movements.

- (4) **We affirm and raise up the long established relationships between Muslims and Christians living together as good neighbors, even as members of the same families, and of working together for the common good in everyday tasks, especially in times of need and disaster.** Such committed Christian-Muslim relations, and the ongoing dialogue that is a natural part of such living, are an important witness and learning for those for whom interfaith encounters may feel new and strange. This has also led to the emergence of expressions and adaptations of Islam that are not monolithic, but marked, for example, by their African, European, North American or Asian contexts.
- (5) For some decades now, important dialogue initiatives have been undertaken by the LWF and the member churches, as well as within the ecumenical movement. Innovative models and significant insights have come from this work. Locally organized dialogues are increasingly taking place between Christians and Muslims. But these pioneering initiatives have yet to become a broad, participatory movement that reaches and affects large proportions of our churches and communities, who still have few ongoing interactions in which they really get to know actual persons who are Muslim. **On the basis of our experiences, we strongly believe all Christians and Muslims need and can benefit from such shared personal encounters.**
- (6) People are highly susceptible to generalizations and polarizing stereotypes fueled by the mass media. This has escalated in such places as the USA, for example, where the number of people holding negative images of Islam has doubled in the past four years. Christians in many countries increasingly say or imply that “the Muslims” are the source of many of the problems they face. In recent years in Germany, the designations, images, and related emotions have evolved from “guest workers” to “foreigners” to “Turks” to “the Muslims” to “the Islamists.”
- (7) Longstanding images of the “other,” which largely are creations of people’s imagination, play powerful roles. For example, European identity has long been based, in part, on deeply rooted images of an “other” against which European identity and Enlightenment traditions developed, while a more strident Muslim identity is reinforced by what is alleged to be the Christian West’s crusading mentality. **There is an urgent need and responsibility for churches to counteract and speak up against the negative stereotypes and misuses of religion, and to contribute to the emergence of national identities that are truly inclusive, rather than relying on negative images of an “other.”**
- (8) The tendency to use religious symbols and motivations covertly as well as openly for ideological and political purposes has dramatically increased since 2001, whether by militant extremists without state power or by nation states who misuse their power. The misuse of religious faiths and their symbols by social, economic, political, and media powers exploits and distorts the dynamics of conflicts. Radicalism and revivalism are fueled by **both** Muslim and Christian self-appointed spokespersons who use fundamentalist, exclusivist language. The continuing conflict in the Middle East and the “war on terrorism” throughout the world are not only violating human rights and international law, but also adversely affecting Christian-Muslim relations in many settings throughout the world.

- (9) Passive, disinterested coexistence alongside each other will not suffice, without actual encounter and authentic solidarity in joint struggles for the common good. Superficial forms of toleration do not result in social integration and the overcoming of discrimination, which isolates and often radicalizes. Instead, we need to encounter one another as persons and to engage in serious discussion over our differences. Many Muslims indicate they want genuine respect and are open to engaging with those of other faiths.

Responding theologically

- (10) What motivates us as Christians to move beyond mere toleration to meaningful engagement with others is the heart of the gospel narratives: Jesus was continually crossing boundaries and entering into dialogue with others. He began not with abstract doctrines or statements, but by engaging with actual human beings.
- (11) The gospel calls us to know, engage with and serve our neighbors. Mission means that we are sent by God to our neighbors. This sending should encourage us to meet our Muslim neighbors in an atmosphere of mutual trust and respect, and without hidden agendas. Such meetings are opportunities for both Christians and Muslims to share their honest witness with each other, to speak of what they share in common, as well as where they differ.
- (12) Such an orientation can help communities counter the tendency to turn inward to solve their identity and security needs and encourage them instead to embrace dynamic rather than static identities and faith understandings. We discover the multiple facets of and shape our identities through such interfaith experiences: we can no longer see ourselves simply as Christian and Muslim "blocks." We experience the diversities within each religious group.
- (13) As we do so, we discover that we all in some sense are "strangers" on our different journeys with God, open to God's ever-new surprises. Such designations as "insiders" (those who belong) and "outsiders" (newcomers) are transformed. Rather than some being the hosts and others the guests, mutual hospitality is involved. Although these personal encounters may begin on many levels, as people of faith, we must be open to engaging with actual questions of faith.
- (14) These encounters and engagements motivate church members to ask deeper questions regarding the content and meaning of the Christian faith than they might have otherwise. In that sense, this is a wake-up call. The experience of dialogue does not compromise, but can deepen our own faith understandings. The reality is that many Muslims may be clearer about who they are and what their faith teaches than are Christians.
- (15) Thus, the increasing presence and witness of Muslims in our midst is exposing a serious void: many Christians lack a basic understanding of their own faith and religious traditions, how to interpret Scripture and how to reflect theologically on realities they face today. **There is an urgent need for continuing to educate Christians about the Christian faith--basic catechesis--and its meaning in their lives, as well as the need for basic education about what Muslims believe.** The experience of minority churches living in majority Muslim situations and churches forming within Muslim contexts may be helpful in this regard. However, it is crucial that this faith formation itself be dynamic and dialogical, rather than by imposing static, formulaic answers.
- (16) What then are theological avenues for Lutheran Christians to pursue as they relate to other faiths? One promising possibility is living more deeply from out of the triune understanding of God. Far from being a *skandalon*, for Christians this is the

transcendental condition for interreligious dialogue, permitting us to take the other in all seriousness, without fear or violence. It provides a flexible, relational model that opens up the possibility of a dialectical plurality in unity, open to the other, yet without losing its own strong sense of identity, anchored in Jesus Christ. The Trinity implies that there must be principles of transparency, companionship, and equality in our relations with one another and others. This provides a basis for dealing theologically with increasing religious plurality.

- (17) The Spirit of the Triune God sustains Christian practices that move us beyond fear and open us up to the future. We dialogue in the hope that we will reach fuller understandings. We extend mutual hospitality, open to what new surprises may await us. We seek forgiveness that can move us beyond the impasses of the past to reconciliation and peace.

Addressing past, present, and future challenges

- (18) There is a critical need to deal with **the past**, and honestly face what was said and done and how this may affect Christian-Muslim relations today, including past and continuing actions of nation states. Where might forgiveness, reconciliation, and healing of memories be necessary? Although the Lutheran tradition is fundamentally open to religious freedom and the existence of other religious faiths, negative rhetoric Luther used against the Turks and as reflected in some Confessional writings must be revisited and reassessed. So too must the history of mission activity and of colonialism in Muslim contexts.
- (19) Muslim-Christian dialogues are affected by Jewish-Christian relations and cannot be disassociated from them theologically. Yet, they are distinct, demand their own approaches, and should be pursued in ways that do not jeopardize Jewish-Christian dialogues.
- (20) As we face the challenges of living together as Christians and Muslims **in the present** and **for the future**, agendas for theological dialogue must be set mutually, in conversation with Muslims. From our perspective and experience as Christians, we suggest that potential themes might include,
- How do we each understand revelation and the will of God?
 - How do Scripture and the Word of God “live” in our respective traditions?
 - What do prayer and spirituality mean in our traditions?
 - How do we understand God’s justice? Does it consist of legal codes to be implemented, or is it an ideal to be sought yet never fully codified?
 - What are the key practices of hospitality in each of our traditions?
 - How can we come together to further basic ethical values in society in the face of increasingly secularized and material values?
 - If both traditions understand God to be the creator of the universe, from this common ground, how might we work together on ecological and environmental challenges?
 - In the face of poverty, natural disasters, disease and human conflict, how can we work together (*diap Praxis*), drawing upon the commitment to justice and peace in both of our faith traditions?

- (21) In a mature dialogue, difficult questions must also be discussed, such as how can we understand and address human rights (especially of women) and freedom of religion, especially as this relates to majorities and minorities today. How do we each relate faith and culture? How do we each understand the law as it relates to society?
- (22) Both traditions have important religious concepts regarding the future of humankind and the earth in general. More extreme apocalyptic worldviews are prominent in some segments of Islam as well as in some segments of Christianity, and often are used against each other. Responding to these and other attempts to predict the future and to reduce the freedom and creativity of God could be a common theme for discussion.

Recommendations to the LWF and member churches

- a) A theological review process should be undertaken to assess the ambivalent historical heritage of Lutheranism with regard to Muslims, to clarify what is historically conditioned and what still needs to be overcome, and resulting in a theological declaration to be officially acted on by at least the LWF.
- b) Further systematic theological work is needed, drawing especially from global Lutheran perspectives, on how Christian faith and practice relate to other faiths.
- c) Joint formation programs for future leaders and multipliers of Christian-Muslim dialogues, and curricular resources to prepare leaders for interfaith relations should be developed.
- d) Mutually agreed upon codes of conduct should be developed for interfaith relationships and practices (such as marriages and funerals) in local contexts.
- e) Church-related and secular news should provide more coverage of positive and promising examples of Christian-Muslim cooperation.
- f) Intentional efforts should be made to close the gap between official church statements and exchange of greetings by religious leaders, and the assumptions, realities and practices in local settings.
- g) Churches should reciprocate the "open mosque" hospitality practice of Muslims by designating specific days when Muslims and those of other faiths would be raised up in prayer and intentionally welcomed to visit "open churches."

15 December 2006

Saksbehandler: Sven Thore Kloster

Referanser:

KM 11/06

KM 6/05

Saksdokumenter:

Kirkemøtekomiteens merknader og Kirkemøtets vedtak i KM 6/05 Norsk asyl- og flyktningpolitikk (*tidl. utsendt*)

Kirkemøtekomiteens merknader og Kirkemøtets vedtak i KM 11/06 Innvandring og integrering (*tidl. utsendt*)

Notat med statistikk og kommentarer knyttet til integrering og sysselsetting (*vedlagt*)

Oppfølging av Kirkemøte-saker

2. Innvandring og integrering - Den norske kirkes rolle i et flerkulturelt samfunn

Sammendrag

Kirkemøtet har vedtatt å styrke Dnk sitt arbeid med integrering. Vedtaket ber blant annet MKR og andre kirkelige organer om å innarbeide flerkulturelle perspektiver i sine strategier, fortsette å ta nye initiativ til religionsdialog, samt ha en løpende dialog med nasjonale myndigheter om integreringsspørsmål.

I denne anledning er det for det første behov for å nærmere avklare *hvordan* MKR kan innarbeide flerkulturelle perspektiver i sine strategier. Det er listet opp noen konkrete forslag, og rådet inviteres til både å prioritere og komme med flere forslag. For det andre bør MKR utarbeide en klarere politisk strategi for innvandrings- og integreringsspørsmål som vi kan møte nasjonale myndigheter med. MKR bør se det som sin oppgave, sammen med andre aktører – særlig biskopene, å bidra til at Dnk kan fortsette å være en profilert aktør i den offentlige og politiske samtalen om flyktning-, asyl-, og integreringsspørsmål. Det gjelder særlig i forhold til ny utlendingslov (våren 2007) og i anledning kommunevalget (høsten 2007).

Forslag til vedtak

1. Mellomkirkelig råd tar vedtaket i KM 11/06 "Innvandring og integrering" til etterretning og ber sekretariatet arbeide videre for å gjennomføre dette.
2. MKR vil innarbeide flerkulturelle perspektiver i sine strategier, planer og uttalelser. Dette innebærer konkret at
—
—
3. MKR vil, i samarbeid med BM, bidra til å definere posisjoner i samfunnsdebatten om integrerings- og flyktningsspørsmål, spesielt i forhold til ny utlendingslov og kommunevalg i 2007. MKR vil, i samsvar med KMs vedtak, legge vekt på følgende hovedlinjer i det kirkelige engasjementet i disse spørsmålene:
—
—
4. Med utgangspunkt i nevnte hovedlinjer ber MKR sekretariatet og en arbeidsgruppe bestående av ___ om å utarbeide en videre politisk strategi for oppfølging, iverksetting og synliggjøring av disse.

Saksframstilling

I november 2006 fattet et enstemmig Kirkemøte følgende vedtak:

1. Den norske kirke må i møte med integreringens utfordringer holde fram det kristne menneskesyn og vektlegge alle menneskers likeverd. Dette gir grunnlag for dialog. Slik kan kirken bidra til å skape trygghet og styrke.
2. Den norske kirke må som majoritetskirke spille en aktiv rolle og delta i samarbeid med andre kristne kirker og andre tros- og livssynssamfunn. Gjennom dette kan mennesker med ulik kultur og religion få bedre kontakt med hverandre. Slik bygges tillit og forståelse.
3. Den norske kirke er en viktig aktør regionalt og i lokalsamfunnet. Den må vise vilje til å bruke økonomiske ressurser på integreringsarbeidet og til å gjøre bruk av de nettverk og den kompetansen som finnes på området.

Videre ba Kirkemøtet de sentralkirkelige råd om å:

1. sørge for at trosopplæringsmateriale for voksne blir utviklet og gjort tilgjengelig, slik at menighetene har et tilbud til innvandrere som ønsker å bli døpt eller bli bedre kjent med vår kirkes tro.
2. innarbeide et flerkulturelt perspektiv i kirkens dokumenter og strategier.
3. fortsette å ta nye initiativ til religionsdialog.
4. ta flerkulturell kompetanse inn i kvalifikasjonskravene til kirkelig tilsatte.
5. samarbeide med bispedømmene og frivillige organisasjoner med sikte på at det ansettes medarbeidere med ulik kulturell bakgrunn i kirkelige stillinger.
6. ansette mennesker med innvandrerbakgrunn i sentralkirkelige stillinger.
7. sørge for at erfaringer fra integreringsarbeidet i menighetene blir systematisert og gjort tilgjengelig for andre.
8. ha en løpende dialog med nasjonale myndigheter om integreringsspørsmål.

Underpunktene 2, 3 og 8 vil være ansvarsområder særlig knyttet til Mellomkirkelig råd:

- A. Når det gjelder punkt 2, bes Mellomkirkelig råd om å generelt innarbeide flerkulturelle perspektiver i sine dokumenter og strategier. MKR bør vedta å gjøre dette, og si noe om hvordan det kan skje. Det er flere måter flerkulturelle perspektiver konkret kan få prege MKRs strategier og satsingsområder på. Eksempelvis kan det pekes på følgende:

- **Samarbeide/avklare relasjoner med migrantkirker/etniske menigheter i Norge.**
I samarbeid med Nye Norges Kristne Råd (NNKR) pågår det samtaler med representanter for etniske menigheter i Norge, såkalte migrantmenigheter. Det er ønskelig at MKR tar stilling til en type samarbeidsstrategi i forhold til migrantmenighetene. Hvordan bør Dnk tilnærme seg disse? I hvilken grad skal konfesjonstilhørighet være avgjørende i møte med nyere og "konfesjonsløse" menigheter? Hvordan bør Dnk tenke rundt utlån av kirkelokaler til migrantmenigheter?
- **Styrke det nordiske kirkesamarbeidet om integrering.**
Gjennom Flyktningenettverket er det tatt initiativ til å styrke det nordiske kirkesamarbeidet om integrering og flyktning-, asylpolitikk. Det er opprettet kontakt mellom nordiske rådgivere og videre bestemt at disse skal møtes en gang i halvåret for å diskutere felles agendaer og samarbeid. I denne sammenheng bør MKR i Norge komme med innspill til hva vi ønsker med et slikt nordisk samarbeid. Til nå er det tenkt å fokusere på migrantmenigheter i Norden, samt å starte et prosjekt knyttet til nytolkning av forholdet mellom religiøs identitet og nasjonal identitet i de nordiske folkekirker.
- **Oppfordre Dnk til å ansette flere med innvandrerbakgrunn.**
Mange av underpunktene i kirkemøtevedtaket dreier seg om sysselsetting og inkludering av innvandrere i arbeidslivet. Det er gledelig at Kirkemøtet peker på dette i og med at sysselsetting generelt regnes for å være en av de viktigste og mest betydningsfulle integreringsfaktorene man kjenner. Vedlagt til denne saken følger et eget notat med statistikk og kommentarer knyttet til integrering og sysselsetting, samt forslag til virkemidler som Dnk kan benytte seg av for å bidra til sysselsetting av innvandrere. Det vil være viktig for MKR å ta utgangspunkt i forholdet sysselsetting - integrering i sitt videre politiske engasjement og dialog med norske myndigheter (se punkt C), men like fullt er det nødvendig at MKR selv tenker gjennom hvordan dette kan få prege Dnk sin egen ansettelsespraksis. Et forslag er at MKR oppfordrer Dnk, ved KA, Bispedømmerådene og Kirkerådet til å samarbeide med NAV (Statens arbeids- og velferdsetat) og kommunene om det nevnte introduksjonsprogrammet og andre målrettede virkemidler som praksisutplasseringer, trainee-ordninger etc. I denne sammenheng vil det også være nødvendig å avklare Dnk sine betingelser om kirkemedlemskap for ansatte.
- **Styrke kontakten med CCME og oppfølging av deres resettlement-strategi.**
Churches' Commission for Migrants in Europe (CCME) har utarbeidet en egen strategi for *resettlement* i europeiske land, altså det som dreier seg om mulig forflytning av flyktninger og asylsøkere fra et opprinnelig asyl-land til et annet asyl-land hvor integreringspotensialet er større. Sverige, Finland, Danmark og England driver allerede resettlement-programmer, og det er ønskelig fra CCME sin side at Norge også blir med i dette samarbeidet. MKR kan vedta å inkludere resettlement-tenking i videre integreringsarbeid, samt en styrket kontakt med CCME.

- B. Når det gjelder punkt 3, bes Mellomkirkelig råd om å fortsette å ta nye initiativ til religionsdialog. I dag er MKR involvert i to kontaktgrupper, en med Islamsk Råd Norge (IRN) og en med Det Mosaiske Trossamfunn i Norge (DMT). Det er MKR som oppnevner personer som skal representere Dnk i disse gruppene. I tillegg representerer MKR Dnk i Samarbeidsrådet for tros- og livsynssamfunn (STL) (se www.trooglivssyn.no), og er også representert i Oslokoalisjonen for tros- og religionsfrihet (se www.oslocoalition.org).

I løpet av 2006 møttes kontaktgruppa for MKR og IRN 4 ganger. Saker som sto høyt på dagsorden i 2006 var karikaturstriden, konvertering og trosfrihet, samt homofilidebatt i lys av lærenemdas behandling. Kontaktgruppa for MKR og IRN tar høyde for å komme med en felles uttalelse om konvertering og trosfrihet i løpet av våren 07. Kontaktgruppa for MKR og DMT hadde ingen formelle møter i 2006, men det var likevel hyppig og god kontakt mellom MKR og DMT, blant annet i forbindelse med skyteepisoden mot synagogen i Oslo. Det arbeides for å få kontaktgruppa til å møtes oftere i 2007.

ROM-prosjektet, som faller inn under MKR sin virksomhet, har som et av sine formål å øke antall religionsmøter og dialoger på menighets- og prostinivå. Det er altså et mål å både øke og styrke lokale dialoger. Dette gjøres gjennom "å gi menighetene og ansatte inspirasjon og kunnskap nok til selv å ta initiativ til å skape møteplasser for religionsdialog. ROM-prosjektet ønsker på denne måten å bistå menigheter til å leve i et flerkulturelt samfunn på en åpen og respektfull måte." I ROM-prosjektet går dialog, samhandling og oppbygging av ulike typer fellesskap hånd i hånd, og prosjektleder er i stadig kontakt med lokale menigheter for å bistå med foredrag, inspirasjon og fasilitering av nye dialoger.

ROM-prosjektet har også god kontakt med STL. I 2007 er STL bevilget 400.000 kroner som er øremerket lokale dialogtiltak i de største byene. ROM er med i referansegruppa til STL som skal fordele disse pengene.

I tillegg til disse initiativene er det tatt et nytt initiativ til religionsdialog ved at MKR har startet samtaler med Det Islamske Forbundet (DIF) og Oslo bispedømme om en stor folkefest/dialogdag i Oslo i begynnelsen av mai 07. DIF er den største av de arabiskdominerte moskéene i Norge, og har vært veldig aktive i IRN og kontaktgruppa med MKR fra begynnelsen av. Formålet med dialogdagen er todelt. For det første tenkes arrangementet å være en åpen grasrot/folke-dialogdag i Oslo, og vil derfor også inngå som del i en større integreringsstrategi. For det andre er tanken å "selge" norske dialogerfaringer til utenlandske aktører. DIF har et stort internasjonalt nettverk som er interessert i å lære av de norske dialogerfaringene som ble gjort i kjølvannet av karikaturstriden i fjor. I denne anledning vil den kommende felleserklæringen om konvertering og religionsfrihet stå sentralt og bli forsøkt "eksportert".

MKR har også et samarbeid med UD om religionsdialog blant jødiske, kristne og muslimske ledere i Midtøsten. Det er viktig at dette fortsetter, og rådet inviteres til videre drøfting om dette med Trond Bakkevig.

- C. Når det gjelder punkt 8, så utfordres MKR til å ha en løpende dialog med nasjonale myndigheter om integreringsspørsmål. To naturlige arenaer i denne sammenheng vil være høringsuttalelse til forslag om ny utlendingslov som er ventet å komme i månedsskiftet februar/mars, og generell politisk profil i forbindelse med kommunevalget i september.

Mellomkirkelig råd bør være i kontinuerlig dialog med offentlige organer som Arbeids- og inkluderingsdepartementet (AID), Integrerings- og mangfoldsdirektoratet (IMDi), Utlendingsnemnda (UNE) og Utlendingsdirektoratet (UDi), samt NGOer som NOAS, Flyktingerådet, Amnesty og NNKR sitt Flyktingenettverk om flyktning-, asyl- og integreringspolitiske spørsmål. Det er en god del kontakt allerede, men dette bør styrkes.

Det er naturlig at MKR går offensivt ut og melder seg, og også bidrar til at biskoper i Dnk melder seg, som aktører i den offentlige debatten rundt integreringsspørsmål. Dette har det vært tradisjon for i forbindelse med flyktningsspørsmål, og det er derfor også viktig at MKR ser integreringsspørsmål i sammenheng med flyktning- og asylspørsmål. Til grunn for MKRs politiske engasjement vil altså kirkemøtevedtakene fra både KM 11/06 og KM 6/05 "Norsk asyl- og flyktningpolitikk" ligge. Overordnede mål som det første hovedpunktet i KM 11/06 om å "holde fram det kristne menneskesyn og vektlegge alle menneskers likeverd" vil være retningsgivende. Men det vil også være nødvendig å videre utdype hvilke *konkrete og innholdsmessige* føringer dette skal få for MKRs politiske arbeid på feltet, for eksempel med tanke på politiske spørsmål knyttet til integrering og sysselsetting – både innad i kirka og i samfunnet generelt, familiegjenforening, ureturnerbare flyktinger, barnespørsmål etc. Rådet inviteres til videre drøfting av integreringspolitiske hovedlinjer og profil.

Det videre innholdet i Dnk sin flyktning-, asyl og integreringspolitikk vil være preget av både hvilke temaer den kommende utlendingsloven tar opp, og hvilke vinklinger saken får i valgkampen. Det bør i denne sammenheng vurderes om det skal settes ned en egen arbeidsgruppe fra rådet som skal arbeide videre med flyktning-, asyl- og integreri

Notat om integrering og sysselsetting

Statistikken nedenfor viser at arbeidsledigheten er større hos innvandrere enn hos resten av befolkningen i Norge. Dette gjelder i særlig grad ikke-vestlige innvandrere. Med utgangspunkt i disse tallene gis det noen kommentarer om forholdet mellom sysselsetting og integrering, og videre noen tanker om hvorfor dette er aktuelt for Den norske kirke og hvilke virkemidler man har mulighet til å benytte seg av

Statistikk (fra 3. kvartal 2006):

Arbeidsledighet blant innvandrere: 7,8%

Arbeidsledighet blant innvandrere med ikke-vestlig bakgrunn: 10,1%

Arbeidsledighet blant befolkningen som helhet: 2,3%

Arbeidsledighet blant norskfødte med utenlandske foreldre: 4,9%

Kommentarer:

Det har vært nedgang i arbeidsledigheten hos alle grupper de siste årene, men det har ikke vært noen *utjevning* mellom de ulike gruppene. Snarere tvert imot. Innvandrere med ikke-vestlig bakgrunn, samt 2.generasjons-innvandrere med ikke-vestlige foreldre, er og blir taperne i det norske arbeidsmarkedet. Det må nevnes at arbeidsledigheten varierer mellom ulike grupper innvandrere. Øst-europeere, vitnamesere, tamiler og personer fra vestlige land har høy arbeidsdeltakelse, mens personer særlig fra Afrika har lav deltakelse i arbeidsmarkedet.

Det er også et stort problem at innvandrere ofte er overkvalifisert i jobbene sine. Helse- og sosialtjenester sysselsetter flest innvandrere i absolutte tall. I prosent i forhold til befolkningen som helhet er det flest innvandrere innen rengjøring, hotell- og restaurantbransjen. Sannsynligheten for å ha en jobb man er overkvalifisert for er 5 ganger høyere for en person med ikke-vestlig bakgrunn utdannet i utlandet sammenlignet med en etnisk norsk person utdannet i Norge. (Det er noe, men ikke mye, bedring dersom personen med ikke-vestlig bakgrunn har utdanningen sin fra Norge). I tillegg til tallene om arbeidsledighet må man altså ta høyde for en god del ikke-vellykket integrering blant ikke-vestlige innvandrere som er i arbeid, på grunn av den diskriminerende situasjonen med overkvalifisert arbeidskraft.

Store forskjeller i ansettelsesprosesser skyldes ikke nødvendigvis rasistiske eller "sterke" holdninger hos norske arbeidsgivere, men er resultat av ørsmå vippemarginer knyttet til språkferdighet, kulturell kapital og organisasjonserfaring (Ulf Torgersen 1999). Fordi språk, nettverk og arbeidserfaring tillegges så stor betydning i norsk arbeidsliv, kan betydningen av prøveprosjekter, praksisplasser og midlertidige sysselsettingsordninger være avgjørende viktig. Her kan Den norske kirke bidra som arbeidsplass.

Relevans for kirken

Menneskets verdi er ikke avhengig av dets produktivitet, og integrering kan ikke alene måles i økonomisk uavhengighet. Innvandrere må følgelig aksepteres og integreres både

med og uten tilknytning til arbeidslivet. Likevel anses arbeid og sysselsetting som den viktigste enkeltstående faktoren når det gjelder vellykket integrering. Den norske kirke bidrar allerede med mye i forhold til integreringsspørsmål – den bidrar med nettverk, relasjoner og vennskap, og den jobber med holdningsendring både innad i kirken og i samfunnet som helhet. Med Kirkemøtevedtaket fra sak 11/06 har Den norske kirke også bestemt seg for å gjøre mer som *arbeidsgiver*.

Aktuelle virkemidler:

For å nå målene i KM 11/06 om å ansette flere med innvandrere- og flerkulturell bakgrunn, kan følgende virkemidler tas i bruk:

- Strategisk og bevisst rekrutteringsprosess, fra og med annonsering til og med intervju, ansettelse og oppfølging.
- Klare målsettinger, eventuelt kvoteringsordninger.
- Trainee-ordninger
- Samarbeid om arbeidsmarkedstiltak i regi av NAV, som praksisplass og arbeidstrening med oppfølging.
- Samarbeid med kommunenes introduksjonsprogram, som skal bidra til raskere integrering og inkluderer språk- og arbeidspraksis.
- "Ny sjanse", et kvalifiseringsprogram for innvandrere som etter flere år i Norge ikke har fast tilknytning til arbeidsmarkedet og er avhengige av sosialhjelp.

Om introduksjonsprogrammet:

Dnk har gode muligheter til å bli en samarbeidspartner med NAV (Statens arbeids- og velferdsetat) i det kommunale introduksjonsprogrammet. Programmet retter seg mot nyankomne flyktninger og søker å gi dem både arbeidspraksis og språkpraksis. På denne måten gis flyktninger mulighet til å opparbeide seg gode erfaringer, referanser og kunnskap i forhold til framtidig sysselsetting.

NB: I denne sammenheng vil det også være nødvendig å avklare Dnk sine betingelser om kirkemedlemskap for ansatte.

Sven Thore Kloster
Rådgiver

Kilder:

- Eva Frydenberg, Flyktingenettverket i NNKR
- Statistisk Sentralbyrå, www.ssb.no, temasider om innvandring
- IMDi, www.imdi.no
- Ulf Torgersen, *Diskrimineringspolitikk og offentlige tiltak*, NOVA skriftserie 5/1999
- Jon Rogstad, *Usaklige hindringer for ikke-vestlige minoriteter på arbeidsmarkedet i Norge*, Institutt for samfunnsforskning, 2006.

KM 6/05 Norsk asyl- og flyktningpolitikk

Saksdokumenter

Dokument 6.1/05	Saksorientering
Dokument 6.2/05	"Når så vi deg fremmed og tok imot deg?" Kirkelig ressursdokument om asyl- og flyktningepolitikk

Innstilling fra kirkemøtekomité C

Sammendrag

Kirkens møte med flyktninger og asylsøkere aktualiserer en rekke spørsmål av praktisk, politisk og teologisk art. I denne saken belyses først og fremst temaer knyttet til norsk politikk på asyl- og flyktningfeltet og myndighetenes håndheving av denne. Dessuten grunngis det bakgrunnen for kirkens engasjement i disse spørsmål.

Kirkens engasjement i denne saken springer direkte ut av kristen etikk: Flere av Bibelens viktigste fortellinger handler om mennesker på flukt. Disse brukes i Bibelen selv som begrunnelse for å møte fremmede med åpenhet og respekt. Den kristne tro framholder at alle mennesker er skapt i Guds bilde med det samme ukrenkelige verd. Møtet med den enkelte asylsøker eller flyktning impliserer en fordring om å beskytte dette mennesket. Derfor kan det argumenteres for at de rettighetene som internasjonale konvensjoner gir flyktninger, korresponderer med vesentlige verdier i kristen etikk. Det er derfor en naturlig oppgave for kirken å påpeke for offentligheten når det synes som om konvensjonene brytes og menneskeverdet krenkes.

Til Kirkemøtets behandling er det utarbeidet et ressursdokument som belyser forskjellige aspekter i denne tematikken.

Komiteens merknader:

Komiteen har forståelse for at vi trenger lover, regler og systemer i møte med mennesker som søker asyl. Likevel ønsker komiteen med sine merknader å peke på en del forhold som bekymrer oss når det gjelder de politiske rammer som gis og den praksis som utøves på asyl- og flyktningfeltet. Dette temaet utfordrer kirken og alle dens medlemmer til å vise engasjement og medmenneskelighet.

Om ressursdokumentet

Komiteen er glad for Kirkerådets ressursdokument "Når så vi deg fremmed og tok i mot deg?". Dokumentet har tre hoveddeler: 1. Teologisk og etisk grunnlag, 2. Migrasjon – et situasjonsbilde, 3. Viktige problemstillinger på utlendingsfeltet. Dokumentet kan være nyttig for kirken på alle nivåer. Komiteen vil her ikke gi en detaljert kommentar til dokumentet, men vil anbefale at de sentralkirkelige råd arbeider videre med dette og innarbeider kommentarer

og innspill som blir gitt gjennom denne kirkemøtebehandlingen. Når det er ferdig, bør ressursdokumentet gjøres tilgjengelig for menighetene.

Teologiske begrunnelser for kirkens engasjement

Noen vil mene at norsk flyktning- og asylpolitikk er et rent politisk tema og ikke et tema som kirken bør ta opp. Komiteen mener at det er mange grunner til at kirken kan og må uttale seg om flyktning- og asylpolitikken. Komiteen gir sin tilslutning til Bispemøtets sak 22/1979 hvor det sies:

”Det hører til den bibelske åpenbarings grunntanke at mennesket er skapt i Guds bilde. Av dette følger at alle mennesker, uansett rase, har likeverd i Guds øyne. Sin etniske egenart har de av Gud selv i følge hans skapertanke, Ap.gj.17,26. Enhver form for diskriminering (enten på grunn av kjønn, hudfarge, rase, språk, religion eller av andre årsaker) er derfor direkte synd, som innebærer en alvorlig krenkelse av menneskeverdet slik det er gitt oss av Gud.”

Komiteen vil legge vekt på at vi er skapt til et liv i fellesskap. De til enhver tid gjeldende landegrenser og lover er derimot menneskeskapte. Det er derfor relevant for kirken å si noe om hvordan vi som enkeltmennesker og samfunn forholder oss til mennesker på flukt og mennesker i bevegelse over landegrenser. Ut fra skapelsesforståelsen er vi alle søsken på Guds jord. Alle land tilhører først og fremst Gud (Salme 24,1 og Jeremia 7,6-7).

Flere av Bibelens sentrale fortellinger handler om mennesker på flukt og brukes i Bibelen selv som begrunnelse for å møte fremmede med åpenhet og respekt. I sin tale om dommen i Matteus 25 (”Jeg var fremmed og dere tok imot meg...”) gir Jesus ansvaret for medmennesker en svært sentral rolle i sin beskrivelse av hvilken adferd han forventer av sine disipler. Likedan er liknelsen om den barmhjertige samaritan viktig i en bibelsk etikk for møtet med flyktninger og andre innvandrere. Gjennom liknelsen svarer Jesus på spørsmålet om hvem som er vår neste og tydeliggjør at kallet til omsorg for andre ikke kan begrenses av nasjonale eller etniske skiller. Samaritanen – den fremmede – viser seg i lignelsen som den sanne neste (Lukas 10,25-37).

Gjестfrihet er et sentralt motiv både i Det gamle og Det nye testamentet. Ikke minst Jesus viste i ord og handling en holdning som sprengte grenser der vi lett tenker trangt og avgrensede. Den holdning Jesus sto frem med i møte med ”den andre” var ikke preget av kjølig beregning, men av å gå ”den andre mil”. Man må i asyl- og flyktningsaker til og med kalkulere med risikoen for å bli ført bak lyset, slik Jesus selv opplevde å bli sveket.

Politisk uro, brudd på menneskerettigheter, voldelige konflikter, miljøforringelser og naturkatastrofer tvinger mange mennesker bort fra sine hjemsteder. Mange av konfliktenes mennesker flykter fra er født og næres av kamp om makt over ressurser nasjonalt og internasjonalt, forsterket av globaliseringskreftene. De fleste flyktninger lever i flyktningleirer i fattige naboland i sør. En svært restriktiv innvandringspolitikk forsterker en tendens til at rike land i nord høster fruktene av globaliseringen, mens fattige land i sør må betale omkostningene. Dette står i kontrast til Jesu ord om at ”den som mye er betrodd, skal det kreves desto mer av” (Lukas 12,48). Den norske kirkes kontakt med søsken i et verdensvidt kirkefellesskap avslører en slik holdning som uetisk. ”Hvis et lem lider, lider hele legemet”.

Derfor er ikke menneskers lidelse, selv om den skjer utenfor vårt land, uvedkommende for oss som kirke.

Det verdensomspennende nettverk av søsterkirker gir sammen med misjons- og nødhjelpsorganisasjoner Den norske kirke stor innsikt og kompetanse om forhold og levekår i andre land. Den verdensvide kirkes engasjement for flyktninger og asylsøkere er også en del av kampen for bevaring av skaperverket og for en rettferdig fordeling av jordas ressurser.

Kirken har ulike roller

Den norske kirke har som del av den verdensvide kirke en spesiell forpliktelse til å tale de svakes og undertryktes sak.

Denne forpliktelsen finner ulike uttrykk gjennom en kombinasjon av rollen som

- **advokat**; når vi blir kjent med enkeltmennesker og opplever at de ikke blir sett og hørt og møtes av mistillit og krenkelse av sitt menneskeverd
- **profet**; ved å gjennomskue og avsløre urett og krenkelser, og peke på Guds rikes verdier her og nå overfor de som har myndighet og makt
- **ekspert**; med utgangspunkt i kirkens verdensomspennende nettverk og kompetanse og i samarbeid med andre organisasjoner med ekspertise, har kirken en særlig landkunnskap og innsikt i saker som gjelder religiøs forfølgelse
- **etisk samtalepartner**; gjennom å tydeliggjøre etiske vurderinger og etiske dilemma knyttet til avgjørelser som er fundamentale for mennesker og samfunn, både i samtale med myndigheter og som del av det sivile samfunn nasjonalt og lokalt
- **diakon og medvandrer**; gjennom å våge møtet med den fremmede, velge å stå sammen med dem som lever i en utsatt livssituasjon og utøve gjestfrihet ved å åpne rom i lokalsamfunnet for tilhørighet og bekreftelse. Det er viktig at alle mennesker blir vist samme respekt og omsorg uavhengig av etnisk eller religiøs bakgrunn
- **partner i religionsdialog**; gjennom trygghet og åpenhet i møte med andres tro og livssyn i felles arbeid med spørsmål knyttet til identitet og integrasjon. Spesielt vil vi fremheve den dialog som skjer flere steder med muslimske trossamfunn. I en tid med økende frykt for muslimer – også i våre menigheter – er en slik dialog av stor betydning. Hvordan vi forholder oss til våre nye landsmenn påvirker vår holdning til de mennesker som søker asyl i landet.

Norske myndigheters behandling av flyktninger og asylsøkere

Praktisering av lover og regler med et ideal om rettferdig likebehandling stiller store krav til integritet hos de ansvarlige. Vi har respekt for de dilemmaer som dette medfører. Dette gjelder både de som gir og de som forvalter løven. Kirken skal peke på etiske sider ved viktige avgjørelser. Komiteen er klar over at vi i denne saken taler i en kontroversiell og vanskelig situasjon, men dette gir ikke grunn til å tie når menneskers rettigheter står i fare. En svært restriktiv behandling av flyktninger og asylsøkere i de senere årene har etter komiteens oppfatning ikke bare vært i strid med den bibelske etikken som er nevnt ovenfor, men har også krenket mange menneskers rettsoppfatning. Praktisering av en raus flyktning- og asylpolitikk må ha grunnlag i en politisk opinion. Derfor er det viktig kontinuerlig å drive holdningsskapende arbeid.

Et nytt trusselbilde stiller nye krav til sikkerhet og grensekontroll som også berører flyktninger og innvandrere. Det er vanskeligere for flyktninger å komme ut av eget land og

søke beskyttelse i et trygt land. Komiteen ser med bekymring på det presset mot menneskeverdet og menneskerettighetene som følger av frykten for terror.

Vesentlige tema:

- **Begrepsbruk/defineringsmakt:** Komiteen ser behov for at myndigheter gjennomgår lovtekster og ordbruk i offentlige dokumenter for å hindre terminologi som fratår verdighet og sikre en språkbruk som er inkluderende. Begreper som ”økonomiske flyktninger” setter mange mennesker i bås. Et utydelig og lite definerte begrep som ”innvandringspolitiske hensyn” fungerer som en tungtveiende grunn for å gi avslag på asylsøknader. Begrepet brukes av forvaltningen for å antyde at en åpnere praksis kan medføre at flere søker asyl i Norge, noe de ønsker å unngå. Man setter altså vern av egne interesser høyere enn beskyttelse av mennesker i nød. Faren for at noen mennesker kan misbruke asylordningen kan ikke være grunn nok for å avvise mange mennesker som har et reelt beskyttelsesbehov. Det er mange eksempler som tyder på at det stilles for strenge beviskrav for å anerkjenne et reelt beskyttelsesbehov.

- **Å se den andres ansikt:** Lokalsamfunn har blitt kjent med mennesker og familier som har sittet i asylmottak eller kirkeasyl. De blir kjent med deres livshistorie og opplever dem som oftest som troverdige og truet. Når vedtak om utsendelse skal settes i verk, skapes et sterkt lokalt engasjement i hele nærmiljøet: Skole, barnehage, kirke, helsevesen og lokalpolitikere fra ulike partier stiller opp for asylsøkerne og taler deres sak. Vi opplever at dette lokale engasjement svært ofte ikke blir hørt av de myndigheter som treffer avgjørelser i asylsaker. Her står utlendingsmyndighetenes saksbehandling i skarp kontrast til det lokale engasjement som ofte oppstår rundt asylsøkere.

Ofte er politiavhør og asylintervjuet de eneste fysiske møter hvor asylsøkeren selv møter myndighetene og kan tale sin sak. Ved en eventuell klage er det svært ofte en nemndleder i Utlendingsnemnda (UNE) alene som behandler klagen – uten å møte asylsøkeren personlig. Komiteen er svært kritisk til at UNE over tid ikke har oppfylt en av de viktigste intensjonene bak opprettelsen av nemnda, nemlig aktiv bruk av leke medlemmer. Siden opprettelsen har UNE redusert sine budsjetter for nemndmøter fordi nemnda selv vurderer at man i svært få saker har vesentlige tvilsspørsmål. Mange som har beskjefteget seg med enkeltsaker – enkeltmennesker, menigheter, støttegrupper, og Norsk organisasjon for asylsøkere (NOAS) – mener om en rekke saker at disse i hvert fall inneholder ”vesentlige tvilsspørsmål” som skulle ha ført til en nemndbehandling.

Komiteen mener at en praksis hvor myndighetene ikke møter den aktuelle asylsøker står i sterk kontrast til øvrig rettspraksis. Komiteen er usikker på om asylsøkerens rettssikkerhet er ivaretatt. Komiteen mener at det er kritikkverdig at slike drastiske vedtak i så stor grad fattes uten at man møter den berørte ansikt til ansikt slik at vedkommende kan forklare seg.

- **Pålitelighet, åpenhet, respekt:** Dette er de sentrale verdier i UNEs verdidokument. I mange konkrete enkeltsaker opplever asylsøkerne og deres støttespillere at disse verdiene ikke er ivaretatt. Et eksempel: Nemndas avgjørelser og begrunnelse er kun partsoffentlig – i motsetning til domstolenes avgjørelser. UNEs praksisbase inneholder bare et utvalg av eksempler slik at det kan være vanskelig å få en oversikt over gjeldende rettspraksis. Komiteen mener at det må gjennomføres dyptgripende forandringer i myndighetens praksis på dette feltet.

- **Følelser:** I dialogen mellom Bispemøtet og UNE i 2004 var et av kritikkpunktene fra UNEs side at kirkens tilnærming er følelsesladet. Denne kritikken har Bispemøtet avvist. Komiteen mener at følelseløs behandling av menneskeskjebner neppe kan være et ideal. Komiteen vil peke på at følelser bør være en integrert del av moralsk vurdering og handling.

- **Asylsøkere med funksjonshemming eller kronisk sykdom:** Asylsøkere med funksjonshemming eller kronisk sykdom møter i Norge et land som for de flestes vedkommende har et bedre utbygd helsevesen og hjelpeapparat enn i deres hjemland. Deres sak kan derfor lett mistenkeliggjøres som et forsøk på å oppnå behandling. Foreldre som kommer fra andre kulturkretser og har barn med funksjonshemming kan oppleve dobbelt utsatthet, fordi de også lett marginaliseres i forhold til egen etnisk og kulturell tilhørighet. I noen samfunn sees også barn med funksjonshemming som en straff fra Gud. Spesielt har utvisning av asylsøkere som venter på eller har påbegynt behandling, skapt reaksjoner. Vårt samfunn kan ikke unndra nødvendige tjenester fra mennesker som kommer til vårt land med behandlingsbehov for funksjonshemming og kronisk sykdom, men må dekke slike behov på samme måte som den øvrige befolkning. Påbegynt men ikke avsluttet behandling må telle tungt ved vurdering av tidspunktet for retur hvis søknaden avslåes.

- **Barns rettigheter:** Barns rettigheter defineres i FNs barnekonvensjon. I kirkens engasjement må barnas situasjon få et spesielt fokus. Komiteen beklager at deler av norsk praksis på utlendingsfeltet også her viser en svært restriktiv holdning. Ofte blir barnas særskilte situasjon i hjemlandet ikke vurdert. De blir betraktet som medfølgende den voksne og man vurderer kun den voksnes asylsøknad. Barnekonvensjonen krever at barnets beste skal tillegges vesentlig vekt. Norsk praksis i dag gir ofte bare en summarisk vurdering av barnets situasjon og tillegges for liten vekt. Komiteen anser det som uholdbart at norske myndigheter ved utsendelse med tvang i noen tilfeller velger å splitte familien – i strid med Barnekonvensjonen.

Komiteen vil i denne sammenhengen vise til Ungdommens kirkemøtes resolusjon i sak UKM 07/05 som krever at det må innhentes barnefaglig kompetanse i behandling av saker som angår barn og barnefamilier. Komiteen vil sterkt understreke betydningen av slik kompetanse.

- **Enslige mindreårige:** Komiteen har merket seg problematikken rundt enslige mindreårige i asylmottak. Utlendingsmyndighetene sitter i dag alene med omsorg for disse barna. Redd Barna har fremlagt en tilsynsrapport vedrørende denne gruppe barn. Den anbefaler at fylkesmannen overtar tilsynet og barnevernet overtar omsorgsansvaret for disse barna, slik at utlendingsmyndighetene kun tar ansvar for asylsaken. Komiteen støtter dette syn.

- **Familiegjenforening:** Forsørgelseskravet i forbindelse med familiegjenforening er blitt innskjerpet. Det har ført til at mange flere barn må leve adskilt fra sine foreldre. Som kirke har vi opplevd enkeltsaker som er opprørende. Behandling av gjenforeningssøknader tar ofte lang tid. Komiteen ønsker at slike søknader behandles raskere..

- **FNs konvensjoner:** Komiteen registrerer med tilfredshet at den nye regjeringen i sin politiske plattform har forpliktet seg til å føre en human, solidarisk og rettssikker asyl- og flyktningpolitikk. Komiteen registrerer også at regjeringen vil styrke FNs rolle i verdenssamfunnet, og at Norge i ord og handling ønsker å være en pådriver for internasjonal rett, grunnleggende menneskerettigheter og økonomisk utjevning mellom sør og nord. Komiteen mener at disse målsetningene må få umiddelbare konsekvenser for norsk asylpraksis.

- **Religiøst forfulgte:** Komiteen mener at beskyttelsesbehovet for religiøst forfulgte som stadfestes i flyktningkonvensjonen fra 1951, ikke blir tatt tilstrekkelig hensyn til av norske myndigheter. Som kirke kjenner vi til flere konkrete tilfeller. En slik praksis, der religiøst forfulgte får avslag på sine asylsøknader og sendes tilbake, kan få menneskelig lidelse, fornedrelse, forfølgelse, avstraffing og mulighet for tap av liv som resultat. Dette er like alvorlig enten myndighetene selv står bak forfølgelsen eller de forsømmer sin plikt til å beskytte borgerne mot forfølgelse fra andre.

- **Lang tid i passivitet og uvisshet:** Erfaringen er at behandlingen av en asylsøknad ofte tar lang tid. Tiden på asylmottaket kan ofte være preget av passivitet. En slik situasjon går ut over selvfølelsen. Derfor må behandlingstiden forkortes. I ventetiden er det viktig at det tilrettelegges for midlertidig arbeid og meningsfulle aktiviteter.

- **Religiøse behov:** Mange asylanter har praktisert sin religion aktivt i hjemlandet. Eksistensiell krise forsterker de åndelige behov. Norske myndigheter må legge til rette for religionsutøvelse og – om ønskelig – kontakt med en person som representerer deres tro, også på asylmottaket.

Om kirkeasyl og menigheters engasjement

Komiteen er glad for at mange enkeltmennesker og menigheter engasjerer seg i situasjoner hvor menneskers liv og verdighet er truet, blant annet ved å støtte kirkeasylanter. Kirkeasyl kan ikke være en endelig løsning i en asylsak, og komiteen erkjenner at en slik situasjon kan være svært belastende for alle involverte parter. Likevel gjelder det å holde fast ved at kirkeasyl kan være en mulighet til besinnelse, realitetsorientering, støtte og beskyttelse i en akutt nødssituasjon. Mellomkirkelig råds veiledning "Kirkeasyl – erfaringer, dilemmaer og veien videre" fra 1998, som blant annet er å finne på www.kirken.no, er fortsatt aktuell for menighetene.

Komiteen gir sin anerkjennelse og takk til alle mennesker og menigheter som viser praktisk nestekjærlighet gjennom kontakt, åpenhet og vennskap i møte med flyktninger og innvandrere og i konkret handling for medmennesker, og vil oppmuntre dem til videre innsats. Komiteen er glad for den ressursen Kristent interkulturelt arbeid (KIA) er for menighetene, og for at Norges kristne råd har etablert et kirkelig nettverk for integrering av flyktninger og innvandrere.

Samtidig må Den norske kirke erkjenne at mange av dens medlemmer kjenner på fremmedfrykt. Disse må møtes med omsorg og dialog. Det er også viktig å skape trygghet ved å etablere steder hvor mennesker kan møtes på tvers av kulturelle og religiøse grenser. Vi mener slike tiltak motvirker fremmedfrykt. Videre må alle instanser i kirken motarbeide ethvert forsøk på å spre fremmedfiendtlighet – særlig når dette skjer i egne rekker.

Gjensidighet

En kirkeasylsituasjon har ofte startet med mennesker som er i en fortvilet situasjon, og hvor menigheten er definert som hjelper. Vi tvinges til holdningsendring og etisk refleksjon. Vi opplever berikelsen gjennom møtet. Kirken har erfart at mennesker som i mange sammenhenger bare blir sett på som et problem, har blitt en ressurs i menigheten.

Integreringspolitikk

Ved dette Kirkemøtet har fokus primært vært på asyl- og flyktningpolitikken. Likevel har integreringspolitikken stor relevans for dette spørsmål. Det er viktig at den nye borger ikke føler seg som en annenrangs person.

En norsk flyktning- og asylpolitikk må samordnes med en integrerings- og arbeidsmarkedspolitik med gode sosiale og økonomiske ordninger.

I den senere tid har vi opplevd, blant annet gjennom opptøyene i Frankrike, hva som kan skje hvis en ikke i tilstrekkelig grad legger til rette for integrering. Sosial nød og minoritetsstatus kan føre til stor misnøye og isolasjon fra det øvrige samfunn. Ansvar for integrering påhviler oss alle.

Kirkemøtets vedtak

Kirkemøtet har arbeidet med spørsmål knyttet til norsk asyl- og flyktningpolitikk i en tid da innvandremiljø i Europa er preget av avmakt og sinne over systematisk diskriminering. Samtidig forsterkes grensekontroll i frykt for terror.

Asyl- og flyktningpolitikken strammes til med Norge blant de land som nå har mest restriktiv lovgivning og praksis. Gjestfrihet forvandles til mistenksomhet og angst for det fremmede, også i våre lokalsamfunn og menigheter.

Dette er en utvikling som må endres. Vi trenger lover, rammer og kontroll, men utgangspunktet må aldri være at enhver som banker på vår dør kommer urettmessig eller er en potensiell trussel.

Samfunnsborgere, myndigheter og kirke må våge å vise raushet i arbeidet for rettferdighet, solidaritet og inkluderende fellesskap, uten å bli naive. Kulturelt, etnisk og religiøst mangfold må bli en berikelse gjennom gjensidig læring. Kirken må, i sin fulle bredde og på alle nivå, stå midt i dette og vise vei.

1. Kirken er forpliktet på Skriftens tale om menneskets likeverd, medmenneskelig ansvar, omsorg og solidaritet. Derfor utfordrer Kirkemøtet politiske myndigheter til å
 - holde fast ved at menneskerettighetene og de internasjonale konvensjonene som Norge har sluttet seg til på flyktningfeltet, må ligge til grunn for norsk politikk
 - gjøre tydelig at andre innvandringspolitiske hensyn ikke settes foran disse forpliktelsene
 - sørge for at konvensjonene praktiseres med raushet av Utlendingsdirektoratet og Utlendingsnemnda
 - se til at Utlendingsnemnda endrer sin praksis ved behandling av klager på utvisningsvedtak slik at full nemndbehandling med mulighet for personlig frammmøte blir benyttet i mye større grad enn i dag
 - gjennomgå lovtekster og offentlige dokumenter med sikte på å sikre en inkluderende språkbruk
 - skjerpe bevisstheten i forvaltningen om at religiøs forfølgelse gir rett til beskyttelse
 - sørge for at familiegjengenforeningssaker der voksne i Norge søker gjenforening med barn som er blitt igjen i hjemlandet, blir behandlet raskt slik at barnets beste ivaretas

- følge opp ønsket fra Noas, Flyktningshjelpen og Amnesty International om en uavhengig gjennomgang av utlendingsforvaltningens fakta, informasjon og risikovurdering – spesielt for Somalia, Etiopia og Iran – for å styrke rettssikkerheten for asylsøkere. Rapporter fra samarbeidende kirker gir stundom andre inntrykk enn de som kommer fra myndighetenes kilder.
- være på vakt mot en utvikling i Europa der innstramninger i et lands asylpolitikk ofte fører til innstramninger i andre land, slik at Europa som helhet stadig blir mer og mer lukket for flyktninger fra andre deler av verden.
- samordne flyktningspolitikk, integreringspolitikk og arbeidsmarkedspolitikk slik at de som kommer hit, raskt kan finne seg til rette i Norge.

Kirkemøtet har merket seg intensjonene i Soria Moria-erklæringen om en gjennomgang av politikken på asyl- og flyktningsfeltet og understreker at dette må føre til en mer human flyktning- og asylpolitikk.

2. Kirkemøtet finner at ressursdokumentet ”Når så vi deg fremmed og tok imot deg?” om norsk flyktning- og asylpolitikk gir et godt begrunnet bilde av problematiske sider ved denne politikken. Kirkemøtet ber de sentralkirkelige råd arbeide videre med dokumentet, innarbeide kommentarene fra Kirkemøtets behandling og gjøre det tilgjengelig for menighetene.
3. Kirkemøtet ber bispedømmerådene, Bispemøtet og de sentralkirkelige råd arbeide videre med flyktning- og asylpolitikk med utgangspunkt i de utfordringene til norske myndigheter som ressursdokumentet identifiserer. Kirkemøtet fremhever særlig behovet for å arbeide videre med
 - barns rettigheter
 - familiegjenforening
 - spørsmål knyttet til retur av asylsøkere med funksjonshemming eller kronisk sykdom som trenger behandling
 - ureturnerbare asylsøkere
 - beskyttelse av dem som er forfulgt på grunn av kjønn, seksuell legning eller religion.
4. Kirkemøtet understreker at menighetene må bidra til at flyktninger og asylsøkere som bosetter seg i lokalsamfunnet, finner seg til rette der. Fremmedfrykt og fremmedfiendtlighet finnes også innenfor menighetene og i andre kirkelige sammenhenger. Kirken har her en viktig oppgave i å motvirke dette alle steder.
5. Kirkemøtet takker enkeltmennesker, menigheter og organisasjoner som ved å engasjere seg for flyktninger i lokalsamfunnet og for kirkeasylanter viser et aktivt engasjement for medmennesker i nød. På denne måten gjør de tydelig budskapet om alle menneskers uendelige verdi. Kirkemøtet vil også takke for alt arbeid som motvirker fremmedfrykt.
6. Kirkemøtet ber Kirkerådet vurdere å fremme en sak om integrering for Kirkemøtet 2006 når møtets hovedperspektiv er ”en åpen kirke”.

Enstemmig vedtatt.

KIRKEMØTET 2006

KM 11/06 Innvandring og integrering – Den norske kirkes rolle i et flerkulturelt samfunn

Kirkemøtekomiteens merknader og Kirkemøtets vedtak

Komiteens merknader

Komiteen legger saksorienteringen til grunn.

Kirkemøtet 2005 behandlet og gjorde vedtak med kritiske merknader til norsk asyl- og flyktningepolitikk. I denne sammenheng vektla man først og fremst de politiske utfordringene som følger av at mennesker søker tilflukt i Norge – *på vei inn i landet*. Årets kirkemøtesak behandler spørsmålet om *hvordan menneskene blir mottatt og behandlet når de er i landet* av kirken og i samfunnet forøvrig.

Motivasjon

Komiteen mener dette er en viktig sak for innvandrere, men også for lokalmenigheten. Komiteen mener at menigheter over hele landet trenger å bevisstgjøre seg på sin rolle i møte med mennesker som kommer fra andre land og kulturer. Vi er skapt til å leve i fellesskap med hverandre og med Gud, uansett hvor vi befinner oss og uansett nasjonalitet. Derfor må menighetene åpne sine fellesskap for innvandrere og selv åpne seg for de impulser de har med seg.

Å ta seg av innflyttere og fremmede er et grunnmotiv i hele Bibelen. Fortellingen om det nyfødte Jesusbarnet på flukt fra kong Herodes (Matt.2) er talende: Fordi det var fare for livet, dro Josef og Maria av gårde i det uvisse mot Egypt, med sitt spedbarn. Bibelens fortelling sier lite om hvor de oppholdt seg og hvordan de greide å overleve. For den koptiske kirken i Egypt er det en sentral fortelling at Jesus og hans familie ble tatt imot i deres land da de var på flukt.

Kirken – et fellesskap på tvers av grenser

Komiteen ønsker å understreke at kirken har en viktig rolle i møtet med innvandrere. For mange av de som kommer er det naturlig å ta kontakt med det religiøse fellesskap de tilhører. Kirken har en spesiell forpliktelse til å tale de svake og undertryktes sak. Den er et verdensvidt fellesskap som bygger på det grunnleggende likeverd mellom alle mennesker, uansett kultur og etnisitet.

Gjennom misjon og økumenisk virksomhet har norske kristne blitt kjent med kristne fra andre kulturer. I Norge lever mennesker fra forskjellige land og kulturer side om side. Til tross for lokale forskjeller, er spørsmålet til kirken overalt det samme: Hvordan være en åpen kirke i møte med disse utfordringene?

Kirken i lokalsamfunnet

En viktig del av integreringen kan skje gjennom møtet med mennesker i nærmiljøet. Mange menigheter har på ulike måter åpnet seg for det økende mangfoldet. Samtidig må vi erkjenne at Den norske kirke kunne ha gjort mer for å fremme integrering i egne menigheter og i samfunnet for øvrig. Den lokale menigheten med sine medlemmer utfordres derfor til å bidra i sterkere grad til integreringen gjennom sine holdninger og handlinger.

Utfordringen handler om å være en tjenende kirke. Det betyr at kirken må hevde innvandreres selvsagte rett til å være en del av våre lokalsamfunn. Det betyr også at kirken må gi dem en plass i det gudstjenestefeirende fellesskapet. Det er en berikelse å komme sammen som mennesker med ulik etnisk og kulturell bakgrunn.

Religion i det offentlige rom

Religion hører ikke bare til i privatsfæren, men også i det offentlige rom. Ikke minst har mange innvandrere vist oss dette. De har med seg en religiøs tradisjon hvor troen relaterer til alle sider av livet.

Kirken har en spesiell kompetanse i forhold til å forstå religionens betydning i menneskers liv. Den kan hjelpe storsamfunnet til å forstå dette bedre. Det påligger myndighetene et særlig ansvar å legge til rette for religionsdialog og møteplasser mellom folk med ulik tro og livssyn. Det bør tydeliggjøres hvilken myndighetsinstans som har ansvaret for den delen av religionspolitikken som omhandler møter mellom ulike religioner.

Utfordringer til offentlige myndigheter

Ordninger for flykninger må være tilstrekkelig rause til at de gir muligheter for en god start i et nytt land. Det er nå lagt til rette for at norsk integreringspolitikk samordnes med arbeidsmarkedspolitikken. Men myndigheter og næringsliv må legge mer til rette for at alle innvandrere kan komme seg inn i arbeidslivet. Det fremmer den grunnleggende selvrespekten å få delta i arbeidslivet. Mange innvandrere har kompetanse og ressurser som samfunnet trenger. Stat og kommune bør sammen med arbeidslivet legge til rette for lederutvikling av innvandrere. Kirken bør samarbeide med kommunene ved flyktningekonsulentene, spesielt vedrørende dem som ikke omfattes av introduksjonsordningen. Komiteen vil berømme regjeringen for å gjenninnføre norskopplæringen i asylmottak, selv om varig opphold ikke er innvilget.

Lokalmenigheten

Komiteen ønsker spesielt å fremheve lokalmenighetens betydning. Den viser seg som en åpen kirke gjennom å våge møtet med "den fremmede". Menigheten må stå sammen med dem som lever i en utsatt livssituasjon, ved å gi tilhørighet og bekreftelse.

Fremmedfrykt og intoleranse hindrer integrering. Mange lokalmenigheter har gjort gode erfaringer med bruk av MOD –konseptet (Mangfold og dialog) i holdningsskapende arbeid.

Samarbeid og nettverk

Komiteen ønsker å uttrykke sin anerkjennelse til kirkesamfunn utenfor Den norske kirke som har bidratt mye til integrering. Her har vi mye å lære i lokaløkumenisk samarbeid.

Komiteen vil også gi anerkjennelse til flere aktører som har vært viktige for Den norske kirkes arbeid med integrering:

- *Kristent interkulturelt arbeid (KiA)* har vært en pionér innen kristent innvandrersarbeid. KiA gjør med små ressurser et stort arbeid i mange deler av landet. De har en viktig kompetanse som bispedømmene og lokalmenighetene kan benytte.

- *Oslo bispedømme* har siden 1986 hatt et nasjonalt ansvar for Den norske kirkes innvandrersarbeid og båret mye av det sentralkirkelige arbeidet på dette området. Denne kompetansen må videreføres og tilføres ressurser både nasjonalt og regionalt.

- Som medlem av Nye Norges Kristne Råd er Den norske kirke en del av *flyktningenettverket*. Dette er en ressurs lokalmenighetene kan gjøre bruk av.

Mange kristne innvandrere finner sin plass i ulike etniske menigheter. Disse fyller en viktig funksjon og bidrar til å bygge fellesskap hvor innvandrere kan føle seg hjemme. Den norske kirke må legge til rette for samarbeid med disse menighetene og stille sine lokaler til deres disposisjon.

Internasjonale menigheter i flere storbyer har en viktig funksjon i å føre sammen ulike etniske grupper og knytte disse til en norsk menighet. Komiteen mener også at det bør legges til rette for at innvandrergupper kan organisere seg som grupper i menigheten, også med gudstjenestefeiring på sitt morsmål. Dersom grupper velger å danne egne menigheter, er det viktig at det etableres gode økumeniske relasjoner. Den norske kirke lokalt og sentralt må arbeide videre med de økumeniske utfordringer dette representerer.

Språk og kommunikasjon

Komiteen ønsker å understreke språkets sentrale betydning. Det gjelder både vår egen språkbruk innenfor denne tematikken, og det gjelder innvandrerens behov for å kunne kommunisere med det samfunnet de er blitt en del av. Språk er makt. Særlig innenfor dette saksfeltet er det viktig at vi finner et språk som ivaretar hverandres verdighet. Begrep som "norsk identitet", "det norske vi" og "inkludering" er tvetydige og kan lett misforstås. Dermed vil de ikke bidra til integrering, men snarere til å ekskludere og skape avstand.

Kirkemøtets vedtak

1. Den norske kirke må i møte med integreringens utfordringer holde fram det kristne menneskesyn og vektlegge alle menneskers likeverd. Dette gir grunnlag for dialog. Slik kan kirken bidra til å skape trygghet og styrke.
2. Den norske kirke må som majoritetskirke spille en aktiv rolle og delta i samarbeid med andre kristne kirker og andre tros- og livssynssamfunn. Gjennom dette kan mennesker med ulik kultur og religion få bedre kontakt med hverandre. Slik bygges tillit og forståelse.

3. Den norske kirke er en viktig aktør regionalt og i lokalsamfunnet. Den må vise vilje til å bruke økonomiske ressurser på integreringsarbeidet og til å gjøre bruk av de nettverk og den kompetansen som finnes på området.

Kirkemøtet ber:

- lokalmenighetene om å:

- fremme flerkulturell forståelse og positive holdninger til innvandrere gjennom sin forkynnelse og undervisning.
- være integrerende slik at innvandrere kan finne sin plass innenfor menigheten og bidra i gudstjenesteliv og andre aktiviteter.
- søke og tilrettelegge for samvær og dialog mellom mennesker med ulik kultur og tro.
- være åpen for samarbeid med frivillige organisasjoner og politiske myndigheter for å utvikle religionsdialog i lokalsamfunnet.
- engasjere mennesker med ulik kulturbakgrunn i trosopplæringen.
- styrke det diakonale arbeidet på innvandringsfeltet.
- engasjere flere medarbeidere med innvandrerbakgrunn og utfordre innvandrere til å ta kirkelig utdanning.
- bidra til at lokale arbeidsgivere legger til rette for at innvandrere får tilpasset opplæring for integrering i staber og menighetsfellesskap i lokalmenighetene.
- være en tilrettelegger for innvandrere med funksjonshemninger, både i kirken og i møte med det offentlige apparatet.

- utdanningsinstitusjonene om å

- gjøre flerkulturell kompetanse til en obligatorisk del av all kirkelig utdanning.

- de frivillige organisasjonene om å:

- utarbeide programmaterieell som et ledd i integreringen av innvandrere i barne- og ungdomsarbeidet.
- engasjere ungdom med innvandrerbakgrunn i ledertrening.

- de sentralkirkelige råd om å:

- sørge for at trosopplæringsmateriale for voksne blir utviklet og gjort tilgjengelig, slik at menighetene har et tilbud til innvandrere som ønsker å bli døpt eller bli bedre kjent med vår kirkes tro.
- innarbeide et flerkulturelt perspektiv i kirkens dokumenter og strategier.
- fortsette å ta nye initiativ til religionsdialog.
- ta flerkulturell kompetanse inn i kvalifikasjonskravene til kirkelig tilsatte.
- samarbeide med bispedømmene og frivillige organisasjoner med sikte på at det ansettes medarbeidere med ulik kulturell bakgrunn i kirkelige stillinger.
- ansette mennesker med innvandrerbakgrunn i sentralkirkelige stillinger.
- sørge for at erfaringer fra integreringsarbeidet i menighetene blir systematisert og gjort tilgjengelig for andre.

- ha en løpende dialog med nasjonale myndigheter om integreringsspørsmål.
4. Den norske kirke må delta aktivt i den offentlige debatt både nasjonalt og lokalt om hvilke verdier vårt samfunn i endring skal bygge på. Offentlige myndigheter må være bevisst den viktige rollen religion spiller i samfunnslivet og for menneskers identitet. Myndighetene må derfor aktivt legge til rette for religionsdialog som en del av integreringen.

Kirkemøtet ber:

- nasjonale myndigheter om å:

- samarbeide med kirkene som viktige aktører i integreringsarbeidet.
- prioritere og gi økonomisk støtte til det integreringsarbeidet som skjer i frivillig sektor.
- se religion og kirke som en viktig del av helheten i regjeringens storsatsing på å styrke mangfoldet i kulturlivet.
- gi kommunene tilstrekkelige midler slik at innvandrere med funksjonshemming gis mulighet til å bosette seg og bli integrert.

- kommunene om å:

- utarbeide og gjøre tilgjengelig informasjon for innvandrere om tros- og livssynsorganisasjonene og deres virksomhet lokalt.
- fremme flere tiltak for at kvinner med innvandrerbakgrunn kan delta mer aktivt i ulike deler av samfunnslivet.

5. Kirkemøtet vil særlig trekke frem tre områder som krever spesiell oppmerksomhet både fra kirken og det offentlige:
- funksjonshemmede innvandrere.
 - kvinner med innvandrerbakgrunn.
 - barn med asylstatus som ikke har foreldre i Norge.

Enstemmig vedtatt. 84 stemmeberettigede.

Saksbehandler: Olav Fykse Tveit og Liv Janne Dehlin

Referanser:
Sak KM 3.3/06

Saksdokumenter:

Kirkemøtets vedtak i sak KM 3.3/06: Fråsegna fra Lærenemnda: "Skriftforståelse og skriftbruk med særlig henblikk på homofilisaken" (*vedlagt*)
Artikkel i Kirke og Kultur 3/2006 (*vedlagt*)
Rapport fra Porvoo-konsultasjon 18.-20.12.06 (*ettersendes*)

Oppfølging av Kirkemøte-saker

3. Fråsegna fra Lærenemnda: "Skriftforståelse og skriftbruk med særlig henblikk på homofilisaken"

Sammendrag

Denne saken var oppe som en orienteringssak på fjorårets Kirkemøte. Sakspapirer til denne saken finnes på kirken.no under "besluttende organer" – **Kirkemøtet – dokument 3.3/06**. På årets Kirkemøte skal de forvaltningsmessige konsekvensene av Lærenemndas uttalelse vurderes. I den forbindelse bør Mellomkirkelig råd gi sine innspill ut fra et økumenisk perspektiv på saken.

Som bakgrunnstoff viser vi til vedlagte artikkel av Olav Fykse Tveit i Kirke og Kultur 3/2006, vedtak på Kirkemøtet, sak KM 3.3/06, og rapport fra Porvoo-konsultasjon om homofili på Sigtuna v/Stephanie Dietrich (*ettersendes*).

Generalsekretæren vil gi en muntlig orientering på møtet.

Forslag til vedtak

Mellomkirkelig råd tok saken til orientering.

Sak KM 3.3/06 Fråsegna frå Lærenemnda:
"Skriftforståelse og skriftbruk med særlig henblikk på
homofilisaken":

Kirkemøtets vedtak

Kirkemøtet tar den fremlagte saken til orientering.

Protokolltilførsel:

Inger Anne Naterstad la frem følgende protokolltilførsel:

"Jeg konstaterer at det i Den norske kirke er uenighet i synet på homofilt samliv. Jeg ber om at Kirkerådet utreder og forbereder spørsmålet om tilsetning av homofile i vigslede stillinger i Den norske kirke til KM 2007."

Følgende sluttet seg til protokolltilførselen:

Knut Lundby, Ole Elias Holck, Thor Bjarne Bore, Lars Erlend Kielland, Svein Malmbekk, Edvard-Olav Stenbakk, Marit Hermstad, Jakobe Olea T. H. Juul, Nora E. Mosand, Villa Wahl Stranger, Rolf Steffensen, Henny Koppen, Oddhild Klevberg, Solveig M. Mortensen Liland, Katrine Lind-Solstad, Laila Riksaasen Dahl, Petter Normann Dille, Ole Øystein Lindebø, Kjersti Tytingvåg Rogne, Helene Bjerkestrand, Hans Petter Jahre, Kjell Guldvog Staalesen, Tora Samset, Tor B. Jørgensen, Ole D. Mjøs, Sissel Vartdal, Arnhild Foseide Fagerholt, Helga Haugland Byfuglien, Harald Gundersen, Ingunn Rinde, Gunnlaug Brenne, Marit Tingelstad.

Homofilisaka i ei økumenisk og open folkekyrkje

Den såkalla «homofilisaka» har vorte ein vanskeleg prøvestein for Den norske kyrkja – og for mange andre kyrkjer. Ingen bør trekkje forhasta konklusjonar om kor vanskeleg eller avgjerande homofilisaka er. Likevel er det liten tvil om at denne saka er med på å forme Den norske kyrkja sin profil i samfunnet, ikkje minst fordi det er tale om ei folkekyrkje der mange legg vekt på fyrste del av ordet («folk»). Når den store majoriteten framleis er medlemmer av ei kyrkje som vil vere der for folk overalt i Noreg, er det rett og rimeleg at dei spør om kven som kan kjenne seg heime, kven kyrkja er open for. I det heile vert det for enkelt å omtale denne tematikken som ei «sak». Det handlar om menneske som er ein del av vårt fellesskap, og korleis dei skal leve sitt liv og tene Gud og menneske som medlemmer og tilsette i Den norske kyrkja. Den norske kyrkja må vise seg som ein ansvarleg institusjon overfor sine medlemmer og tilsette, og som ein ansvarleg aktør i det offentlege og sivile samfunn i Noreg.

1. Ei tilfeldig, men viktig kopling

Kor vidt og på kva måte Den norske kyrkja er «open», er i stor grad vorte eit offentleg, politisk spørsmål. «Open» er eit nokså uvanleg adjektiv å nytte i ein teologisk refleksjon om kyrkja sin identitet (eg kan knapt hugse å ha sett andre kyrkjer bruke det slik i ein sjølvpresentasjon). Nettopp det at Den norske kyrkja har ein offentleg støtta og delvis statleg styrt kyrkjeorganisasjon, har påverka bruken av denne karakteristikken. Det er difor viktig at Kyrkjemøtet i 2006 skal drøfte kva ein meiner med målet «ei open folkekyrkje» i kyrkja sitt eige øverste organ.

Det er liten tvil om at drøftinga av homofilisaka og diskusjonen om kva det er å vere ei open folkekyrkje har mange kontaktpunkt. Kyrkjemøtet skal ha «open folkekyrkje» som det fjerde temaet i ein serie etter å ha drøfta dei

tre andre målformuleringane dei tre føregåande åra: ei tenande, vedkjennande og misjonerande folkekyrkje. Koplinga til den aktuelle debatten om oppfølginga av Lærenemnda sin rapport frå februar 2006 om homofilisaka er såleis tilfeldig. Dette vert nok like fullt ei nokså viktig problemstilling i drøftinga av kva det vil seie å vere ei open folkekyrkje, uansett kva ein meiner i homofilis spørsmålet.

Det kan vere grunn til å åtvare mot å trekkje for raske og enkle slutningar mellom koplinga av homofilisaka og uttrykket «open folkekyrkje». For det fyrste er ikkje kompliserte etiske eller teologiske spørsmål som homofilis spørsmålet eigna til å bli avgjort med referansar til noko som kan bli oppfatta som slagord. Det kan svekke den konklusjonen ein måtte kome fram til, enten slagordet er brukt for å støtte eller avise ein konklusjon. For det andre bør ein unngå å leggje all vekt på berre dei uttrykka som er nemnde i den firfaldige karakteristikken av kyrkja. Dei er kontekstuelle bestemte ut frå ulike interesser og problemstillingar i norsk kyrkjeliv, og dei er ikkje bestemmelsar av kyrkja med same dignitet som dei klassiske uttrykka i den mest økumeniske av dei oldkyrkjelege truvekjenningsane (Nikenum): Éi, heilag, katolsk (allmenn) og apostolisk kyrkje. Det kan vere viktige dimensjonar ved det å vere kyrkje som ikkje er fanga godt nok inn på denne måten.

For det tredje er det grunn til å peike på at det er mange andre svært viktige problemstillingar som påverkar om Den norske kyrkja er open og tilgjengeleg for menneske i Noreg i dag. Det kan vere grunn til å vere atterhalde med å henge svært mykje av diskusjonen om kyrkja si målseting og identitet på ei enkelt gruppe sin situasjon. Det kan bidra til stigmatisering å få for mykje fokus, også når det er godt meint. I det heile er det nyttig for dei fleste saker å stille spørsmål om proporsjonane vert riktige. I homofilisaka er nok det eit relevant spørsmål.

I andre kyrkjesamfunn i Noreg, men også internasjonalt, er det interesse for kva Den norske kyrkja står for i homofilis spørsmålet. Det høyrer med til definisjonen av «open» å spørre kva det vil seie å vere del av ein økumenisk fellesskap og dermed open for andre kyrkjer og deira vurdering av dette problemkomplekset. Denne vinkelen gir meir fokus på siste del av ordet «folkekyrkje». Slik kan ein få med viktige perspektiv på kva det vil seie at kyrkja er «katolsk» (som det heiter i grunnteksten til Nikenum), og ein del av ein heilskap i tid og rom langt ut over landegrensar og konfesjonsgrensar. Uttrykket «open folkekyrkje» får fram noko av kyrkja sin allmenne, katolske karakter, men ikkje alt.

2. Kyrkja

Det forpliktande har understreka overleverte teksten menisk alogz einige Gud, og vår tid. Då må læretradisjonen Den norske kyr

Arbeidet me kjemøtet så lang enn mange trud nivå og posisjon skal prege Den neska ho er til ho gjer. Ho er a kristne kyrkjer) elle og tydelege for å formidle Jesus Kristus til vere mi ran

Når Kyrkjer Lærenemnda si ein jo på ein el kyrkjelege måls

Ein kan stu målformulering lom på den eine kje som heldt f og vedkjennning vere ei open og kjenner seg like blematikken å g vis teikn til at v

Når ein legg leverte kristenli slike argument

2. Kyrkja er vedkjennande og open

Det forpliktande økumeniske arbeidet om etiske og dogmatiske spørsmål har understreka at kyrkja sin vedkjennande profil må vere forankra i dei overleverte tekstane (Skrift og vedkjenning). Den må vere drøfta ope (i økumeniske dialogar) med andre som deler den same vedkjenninga til den tre-einige Gud, og utmynta på dei aktuelle problemstillingane ein står overfor i vår tid. Då må ein også ta opp korleis ulike utsegn og poeng i den kristne læretradisjonen har blitt brukt og misbrukt. Dette er også ein viktig lærdom. Den norske kyrkja fekk med seg frå kyrkjekampen under 2. verdskrigen.

Arbeidet med dei tre karakteristikkane av kyrkja ein har tatt opp i Kyrkjemøtet så langt har verka overraskande samlande og fornyande, langt meir enn mange trudde. Det felles ansvaret vi har i kyrkja – på tvers av arbeidslag, nivå og posisjonar – er eitt felles trekk ved dei tre andre karaktertrekka vi vil skal prege Den norske kyrkja: Ho er ansvarleg for den verda og dei menneska ho er til for og lever mellom, og må difor vere ei tenande kyrkje i alt ho gjer. Ho er ansvarleg for den trua og den felles vedkjenninga (med andre kristne kyrkjer) som ho har fått overlevert, og må difor finne høvelege, aktuelle og tydelege uttrykk for denne trua i den tida ho lever. Ho er ansvarleg for å formidle ein god bodskap, eit evangelium om Guds uendelege nåde i Jesus Kristus til alle menneske, difor må ho vere medviten at ho slik sett skal vere misjonierende i alt kyrkja seier og gjer.

Når Kyrkjemøtet skal drøfte kva kyrkjelege styringsorgan skal gjere etter Lærenemnda si fråsegn om skriftforståing og skriftbruk i homofilisaka, må ein jo på ein eller annan måte svare på kva samanheng det er mellom dei kyrkjelege målsetjingane i møte med homofilisaka.

Ein kan stundom få inntrykk av at her må ein velje mellom dei ulike målformuleringane. Debatten har tidlegare vore litt prega av spenninga mellom på den eine sida posisjonar som legg vekt på å vere ei vedkjennande kyrkje som heldt fast på den kristne tru og moral slik det er formulert i Skrift og vedkjenningstekster, og andre som argumenterer med kor viktig det er å vere ei open og inkluderande folkekyrkje der menneske med ulik legning kjenner seg like mykje heime. Eg trur det er ei villeiande forenkling av problematikken å gje inntrykk av at det her er eit enten-eller, men det er heldigvis teikn til at vi er på veg bort frå slike forenklingar.

Når ein legg vekt på hovudlinjer og eksplisitte formuleringar i den overleverte kristenlæra i Skrift og vedkjenning, må ein vurdere kva ein brukar slike argument og formuleringar til i møte med aktuelle menneske og

dagens kultur og problemstillingar. Det høyrer med til det ansvaret som ligg i å vere ei vedkjennande kyrkje at ein også har ansvar for konsekvensane av det ein står for som kyrkje. Dette kan vere eit tungt ansvar å bere, men ein kjem ikkje utanom det.

Til dømes er dei mange nedlatande utsegn frå kyrkjeleg hald om jødar opp gjennom historia bygde på råstoff henta frå bibeltekstar og andre tekstar i den kyrkjelege tradisjonen. Kva dei utsegnene er vorte brukte til av kyrkja og av andre, står som ei tung historisk årtving. Noko liknande kan ein seie om det som har vorte presentert som bibelsk begrunna syn på andre raser og på kjønn, men som sidan har vorte avvist av ein brei kyrkjefelleskap. Andre sider ved den overleverte budskapen i Skrifta og i vedkjenninga har vore nødvendig å framheve for å kunne formulere kritikken.

Det er ikkje minst i møte med konsekvensane av visse typar skriftbruk at kyrkja har oppdaga at her må ein justere eller endå til endre kurs. Ved å opne kyrkja for andre erfaringar i og utanfor kyrkja, har ein forstått betre konsekvensane av kyrkja sine ord og handlingar. Dette er ikkje eit argument for at alt nokon måtte kritisere av kyrkjelege posisjonar må omformulerast fordi nokon mislikar dei og oppfattar dei som hemmande for si livsutfalding. Men det er ein samanheng mellom å vere open for kritikk, for det perspektivet andre har, og ofte for røysta frå dei marginaliserte, og det å erkjenne kva som er sant og rett. Det må kyrkja vere vår for.

Vidare kan ein ikkje seie at noko skal vere gjeldande ordning i kyrkja utan at ein kan grunngje at det er i samsvar med den overleverte trua og læra som er gjeve kyrkja i Skrifta. Målet om å vere ei open kyrkje tek ikkje bort dette kravet. Tvert om. Fordi kyrkja er ei vedkjennande kyrkje skal ho vere open. Det er i Skrifta gjeve retning og innhald til kyrkja si formidling av evangeliet. Gud møter menneske gjennom Jesus Kristus ope og tydeleg.

Dei kompliserte – og på nokre punkt ikkje heilt fullførte – drøftingane i Lærenemnda sin rapport er nødvendige for ei kyrkje som vågar å vere open for dei problemstillingar ein faktisk står over for og samstundes tek på alvor sitt eige læregrunnlag. Det er ikkje dei enkle vegane som alltid fører lengst. Ei innvending mot prosessen (og regelverket) i Lærenemnda er at det hadde vore bra om deler av samtalen hadde vore ein open prosess, med opne høyringar, slik som dei gjorde det i lærenemnda i Svenska kyrkan. Det gjaldt jo ikkje ei personalsak, denne gongen, slik det gjorde i Tunsbergsaka i rapporten frå 2000.

Det vert ein viktig premiss for andre kyrkjelege organ sitt arbeid med homofilisaka at Lærenemnda gjev dels felles svar, dels (minst) to ulike svar på om eit ordna homofilt samliv er i samsvar med relevante bibeltekstar. Og

som kjent er dei Lærenemnda. K Lærenemnda sit og samansetjing måtar å forstå og kja i dei saka grunn for vedta andre vedtak, k skriftmaterialet i

Det er fleire ein har etter Læ holde seg til kva tig enn det fyrste medviten kva f Generelt må det må ein snakke i noko om i økun ei ansvarleg og o

Den opne ky det som fell ho ansvarlege, vedk ja, kan ikk let open for nye kor vere vedkjennan tyde at ho ikkje i neske og verdiar har ein plass i ky mer for ignorerer kyrkja vil vere og

3. Den noi

Det økumeniske ansvarleg i arbei framover som igi si djupe overtydi

Det er ikkje det gjeld homof

som kjent er det slik at på mange punkt har desse to svara like stor støtte i Lærenemnda. Kyrkjemøtet kan ikkje gjere seg sjølv til ei ny Lærenemnd. Lærenemnda sitt arbeid vert ståande med den vekt dette organet sitt mandat og samansetjing har. Ein må med andre ord ta på alvor at det er i alle fall to måtar å forstå og bruke skriftmaterialet på for å finne ein veg vidare for kyrkja i denne saka. Det er eit faktum at kirkje den vurderinga som ligg til grunn for vedtaka i 1995 og 1997 eller den vurderinga som no opnar for andre vedtak, kan definerast som den einaste retningsgjevande tolking av skriftmaterialet i denne saka frå Lærenemnda si side.

Det er fleire moglege praktiske løysingar som svarar til den situasjonen ein har etter Lærenemnda sitt arbeid. Og det er fleire moglege måtar å forholde seg til kvarandre på i denne situasjonen. Det siste er ikkje mindre viktig enn det fyrste. For at ein skal få ein god prosess vidare, krevst det at ein er medviten kva for relasjonar ein faktisk har til kvarandre i den prosessen. Generelt må det gjelde i kyrkja at dess vanskelegare spørsmålet er, dess meir må ein snakke *med* kvarandre og mindre *om* kvarandre. Det har ein lært noko om i økumenisk arbeid. Det vil vere éin viktig test på om ein er både ei ansvarleg og open folkekyrkje.

Den opne kyrkja er ikkje det same som den uansvarlege kyrkja, som gjer det som fell ho inn fordi ho er open for alle retningar og innspel. Den ansvarlege, vedkjennande kyrkja må våge å seie både ja og nei. Når ho seier ja, kan ikkje det vere ut frå ein lettvint måte å vere open på. Og at kyrkja er open for nye konklusjonar ut frå ny erkjenning, tyder ikkje at ho har slutta å vere vedkjennande. Og om kyrkja seier nei i ein del tilfeller, treng ikkje det å tyde at ho ikkje er open. Å seie nei kan vere nødvendig for å verne om menneske og verdiar på ein måte som gjer at menneske faktisk opplever at dei har ein plass i kyrkja og såleis finn at kyrkja er open for dei. Nei til ulike former for ignorering, diskriminering og marginalisering er tydelege teikn på at kyrkja vil vere open.

3. Den norske kyrkja – open for andre kyrkjer?

Det økumeniske perspektivet kan altså lære oss noko om å vere open og ansvarleg i arbeidet med omstridte kyrkjelege spørsmål. Det er ingen veg framover som ignorerer andre menneske med deira liv eller andre menneske si djupe overtyding.

Det er ikkje rom for å brette ut det kyrkjegeografiske kartet i detalj når det gjeld homofilspørsmålet i ein artikkel som dette. Men nokre hovud-

trekk kan vere tenlege for å gje ei ramme for nokre refleksjonar over korleis vi skal vere ei open folkekyrkje i møte med andre kyrkjer.

For det fyrste er homofili og homofilt samliv i ferd med å kome høgare på agendaen i svært mange kyrkjer og internasjonale kyrkjefellesskap (så som i det lutherske og det anglikanske kyrkjefellesskap). I fleire kyrkjer er det tydeleg at ein innser at dette ikkje er eit spørsmål ein kan oversjå, og det vert stadig oftare nemnt som eit tema som utfordrar kyrkjene og det økumeniske fellesskapet.

Det har lenge vore tema til open drøfting i mange protestantiske kyrkjer i Vesten. Ein har vore varsam med å ta det opp i økumeniske samanhengar internasjonalt, det har vore for sensitivt. Mellom anna har kyrkjer i Afrika, kyrkjer som lever i land med sterkt muslimsk preg, og kyrkjer i Latin-Amerika signalisert at dei ikkje har vore klare for å drøfte dette ope. Fleire av dei er i statar der homofil praksis er kriminalisert.

Det innebar noko nytt når ei arbeidsgruppe oppnemnt av sentralkomiteen i Kirkenes Verdensråd i 2005 la fram ein omfattande rapport om seksualitet generelt og homofili spesielt, og ein amerikansk ortodoks kyrkjeleiar markerte at her hadde han lært mykje og at kyrkjene hadde mykje å lære og forbetre når det gjeld korleis ulike menneske vert møtt i kyrkjene. Ei arbeidsgruppe i Det lutherske verdforbundet er i ferd med å gjere ferdig ein rapport om «human sexuality», og den vil bli eit viktig samtaleemne på råds-møtet i mars 2007. Eit anna moment i så måte er at økumeniske leiarar som kardinal Kasper i Vatikanet no signaliserer at spørsmål som gjeld seksuelt samliv kan verte nye hindringar for det økumeniske arbeidet. I den anglikanske globale fellesskapen slit ein med å halde saman på grunn av usemje om homofili.

For det andre har ein god del kyrkjer som har tatt opp problemstillingane til alvorleg og grundig drøfting nærma seg ein aksept av ordna homofilt samliv. Nokre har akseptert at det er legitim usemje om dette, medan andre har ope og tydeleg gjeve uttrykk for at ordna og forpliktande homofilt samliv er heilt akseptabelt. Den episkopale kyrkja i USA har ein homofilt samlevande biskop. Svenska kyrkan vedtok i 2005 ein liturgi for inngåing av partnerskap i kyrkja og at homofilt samliv ikkje er til hinder for ordinasjon. Den danske evangelisk-lutherske folkekyrkja, nokre tyske protestantiske kyrkjer og den nederlandske protestantiske kyrkja har lagt opp til at eventuelt homofilt samliv ikkje er eit kriterium som skal vurderast for å kunne verte ordinert til prest. Den evangelisk-lutherske kyrkja i USA har vedteke på sin generalsynode i 2005 at det er legitimt å ha fleire syn på saka, men at

ein ikkje skal verte det er opp til lo respekt for kyrkj

For det tredje dels ikkje har ta på hom saml med viktige verv nemnda i Den r mot å opne for å

I evangelikal haldning. Frå Va kar at det gjeld det kome skarpe

Eit døme på ten i den lutherske kyrkjene i ve hadde vore eins vedtak, og han vi tak. I Etiopia e bidrar nok lite til seie at dette er e ein annan tur individuelt ansva

Svenska kyrka signal om at hom homofilt samliv t det ikkje er det s slike velsigningsst enn i mange andr omfattande drøfi lettvent eller rask av Svenska kyrka

Etter mi vurd utfordringane so Her finn ein pros dering av homofi frå kyrkjefellesska når dei lever i eit

ein ikkje skal verte ordinert til prest om ein lever i homfilt partnerskap, og at det er opp til lokale prestar og kyrkjelydar å vise den høvelege omsorg og respekt for kyrkjemedlemer som lever slik.

For det tredje er det ein god del kyrkjer i Noreg og internasjonalt som dels ikkje har tatt opp problemstillinga, dels har eit markert avvisande syn på homofilt samliv. Det vekte ei viss oppsikt at ein del leiarar og personar med viktige verv i fleire kyrkjer i Noreg skreiv eit hemmeleg brev til Lærememnda i Den norske kyrkja rett før ho avslutta sitt arbeid og åtvare sterkt mot å opne for å legitimere homofilt samliv.

I evangelikale og pentekostale kyrkjer er det jamnt over ei avvisande haldning. Frå Vatikanet er det vist til at deira lære om ekteskapet understrekar at det gjeld ei mann og ei kvinne. Frå den russisk-ortodokse kyrkja er det kome skarpe avvisingar av det vedtak som Svenska kyrkan har gjort.

Eit døme på den aktuelle situasjonen er at då eg nyleg besøkte presidenten i den lutherske kyrkja i Etiopia (Mekane Yesus), ei av dei største lutherske kyrkjene i verda, var det homofilisaka han ville snakke mest om. Han hadde vore eins ærend i Sverige for å be Svenska kyrkan gjere om att sitt vedtak, og han var uroleg for at Den norske kyrkja skulle fatte liknande vedtak. I Etiopia er homofil praksis fordømt og kriminalisert, og kyrkjene bidrar nok lite til å endre på det. Han såg ikkje for seg at hans kyrkje kunne seie at dette er ei akseptabel samlivsform, men han vedgjekk at dei levde i ein annan kultur enn den nordiske demokratiske kulturen med stor vekt på individuelt ansvar, ikkje-diskriminering og jamstelling.

Svenska kyrkan har gjort vedtak på Kyrkomötet 2005 som gjev tydelege signal om at homofile menneske har krav på full respekt frå kyrkja, at ordna homofilt samliv er moralsk aktverdige og kan få kyrkjeleg velsigning, men at det ikkje er det same som ekteskap og at prestar ikkje er tvungne til å leie slike velsigningshandlingar. Sjølv om vedtaka i Sverige er meir vidtgående enn i mange andre kyrkjer, er det viktig å sjå at dei er bygd på lange og svært omfattande drøftingar i kyrkjelege organ over mange år. Det er ikkje ein lettvent eller rask konklusjon, sjølv om han framleis er kontroversiell i delar av Svenska kyrkan og i det globale kyrkjelege fellesskapet.

Etter mi vurdering har det økumeniske landskapet mange av dei same utfordringane som den interne kyrkjelege debatten i Den norske kyrkja. Her finn ein prosessar som fører til at fleire skifter syn på den moralske vurdering av homofilt samliv. Her er det homofile menneske som ber om signal frå kyrkjefellesskapen om at dei ikkje er annanrangs menneske, heller ikkje når dei lever i eit ordna samliv med ein person av same kjønn. Her er det

menneske som er overtydde om at kyrkja ikkje har mandat til å velsigne og akseptere seksuelt samliv i noko anna form enn i ekteskap mellom ei kvinne og ein mann.

Det er ikkje slik at Den norske kyrkja skal delta i ei økumenisk avstemming om homofilisporaet, eller at ein skal følgje visse kyrkjer fordi det er den vegen vinden bles, eller at andre kyrkjer skal diktere Den norske kyrkja kva ordningar vi skal ha eller ikkje ha. Like fullt er det vesentleg å vere medviten om at Den norske kyrkja står i relasjonar til andre kyrkjer, også når det gjeld homofile sin plass i kyrkja, og at dette er eit emne som kan skape problem i det økumeniske fellesskapet.

Det er eit faktum at ein del kyrkjer ikkje ser for seg noko slags jamstilling av ekteskap mellom mann og kvinne og eit ordna homofilt partnerskap, og at dei kan problematisere samarbeid med kyrkjer som måtte ha ein annan praksis. Nokre kyrkjer har endå til så avvisande haldningar til homofile menneske at det må vere ei oppgåve for Den norske kyrkja å spørre om dei diskriminerer, og omtalar homofile menneske på måtar som kan opplevast svært krenkande. Ut frå eit slikt perspektiv burde det vere ei oppgåve for alle kyrkjer å arbeide for at homofile ikkje vert diskriminert eller trakassert, og appellere til statar sin plikt til å verne om menneskerettane også på dette punktet.

Når enkelte kyrkjer, som Svenska kyrkan, har vald ei tydeleg retning for å akseptere homofilt samliv, er det ei utfordring for Den norske kyrkja til å prøve om dei argumenta som der er brukte, må gjerast gjeldande også hjå oss eller ikkje. Som ein del av Porvoo-samarbeidet har Svenska kyrkan teke initiativ til ei drøfting av homofilisaka som etisk og ekklesiologisk utfordring seinhasutes 2006, ikkje minst på grunn av kritiske spørsmål frå Church of England til Svenska kyrkan.

Den norske kyrkja er ei luthersk kyrkje og har noko å bidra med i den økumeniske samtale som det. Rapporten frå den nemnde internasjonale lutherske arbeidsgruppa vert viktig for den felles lutherske samtalen om dette. I ein luthersk læretadisjon er det ei sterk vektlegging av å basere og prøve kyrkja si lære på Skrifta (noko som kjem tydeleg til uttrykk i Lærenemnda sitt grundige arbeid). Det kan også vere eit viktig bidrag frå lutherske kyrkjer i den aktuelle debatten å motverke at etiske spørsmål i stor grad vert gjort til ekklesiologiske spørsmål, med stor vekt på kven som kan ha embetter og kven som kan akseptast av kven i så måte. Moralske spørsmål bør først og fremst drøftast nettopp som det. I ein luthersk tradisjon er det opning for å ha reelt opne samtalar og vurderingar av kva som er velfundert

etikk, der både l tillagt vekt. Slik breidde i tilnærte samanheng.

Når ein del l samliv, s, ist d partnerskap son som offisiell lær kyrkja. Ein vedt anna, og vert dif at innhaldet i ein

I fleire samt som ikkje har ut signal om at de betre alternativ endringar på gau den svært opne framover. Ein d sorgen, og hom

4. Ein re

Innanfor desse p kja og i den øku for alle kyrkjer å ven i Kristus. Ei veg, vi har ikkje Homofile menn vere i kyrkjene v port har til fulle vår kyrkje har ei ein sjølv har. De usemja, og det djupe overtyding

Eitt steg på v på, og at ein aks at samtalen i ky. kan kanskje også

etikk, der både bibelsk tradisjon og den aktuelle situasjon og utfordring vert tillagt vekt. Slik sett kan ein spørre om Lærenemnda sitt arbeid har den breidde i tilnærminga til eit etisk spørsmål ein burde forvente i ein luthersk samanheng.

Når ein del kyrkjer har så sterke innvendingar mot å akseptere homofilt samliv, synest det særleg å vere offisielle vedtekne liturgiar for velsigning av partnerskap som vekker størst motstand. Det vert i særleg grad oppfatta som offisiell lære for ei kyrkje. Same tematikken har vi internt i Den norske kyrkja. Ein vedteken liturgi uttrykkjer kva som er felles lære meir enn mykje anna, og vert difor eit særleg stort problem for dei som er fullt overtydde om at innhaldet i ein slik liturgi ikkje er i samsvar med kristen moral eller lære.

I fleire samtalar med kyrkjeleiarar frå ulike samanhengar, også kyrkjer som ikkje har utsikter til å få ordningar for velsigning av homofile par, får eg signal om at dei vil kunne akseptere at å leve i ordna homofilt samliv er betre alternativ for mange enn mykje anna. Fleire talar om at det er kultur- endringar på gang som kyrkja må ta høgde for. Og kanskje er det ikkje berre den svært opne og tilspissa debatten som alltid fører lengst i å finne ein veg framover. Ein del spørsmål kan kanskje best handsamast i ramma av sjelesorgen, og homofilisporaet synest å vere det i ein del kyrkjer for tida.

4. Ein open veg saman vidare?

Innanfor desse premissane må ein finne vegar vidare både i Den norske kyrkja og i den økumeniske fellesskapen: Det er ei forplikting for alle døypte og for alle kyrkjer å arbeide for at kyrkja skal vitne om den einskap som er gjeven i Kristus. Ein kan ikkje berre resignere og seie at her får vi gå kvar vår veg, vi har ikkje noko meir felles når vi er usamde i homofilisporaet. Homofile menneske er ikkje «dei andre», dei er ein del av oss, dei er og skal vere i kyrkjene våre, som medlemmer og som tilsette. Lærenemnda sin rapport har til fulle vist at det ikkje er mogeleg å ignorere at ulike menneske i vår kyrkje har ei sterk og begrunna overtyding som kan vere ei anna enn det ein sjølv har. Det er ikkje klokt å bagatellisere eller overdimensjonere denne usemja, og det er heller ikkje tilrådeleg å be nokon gå på akkord med si djupe overtyding.

Eitt steg på vegen er å vere open om kva ein meiner og kva ein undrast på, og at ein aksepterer at andre er opne på same vis. Det er fleire døme på at samtalen i kyrkja og mellom kyrkjene er vorte meir sindig med åra. Det kan kanskje også vere tenleg for lesinga av denne artikkelen å vere tydeleg og

seie at denne forfattere meiner at ein kristen etikk ikkje bør bruke dei kritiske tekstane til homofili i Bibelen til å avvise eit forpliktande, ordna homofilt samliv mellom to likeverdige menneske som umoralsk eller uakseptabelt.

I den aktuelle situasjonen trur eg det er svært nødvendig at kyrkja sine styrande organ umisforståeleg markerer at homofile menneske høyrer til i ei open folkekyrkje og at dei ikkje er annanrangs menneske. Samstundes trur eg vi er i ein situasjon der det er uklokt å forvente at Kyrkjemøtet (eller den økumeniske fellesskapen vi er ein del av) har tilstrekkeleg konsensus om ein felles liturgi for velsigning av homofile partnerskap.

Olav Fykse Tveit, f. 1960. Dr. theol., generalsekretær Mellomkyrkjeleg råd for Den norske kyrkja. Adresse: Emilies vei 6, 1430 Ås.

Møte i Norske kyrk

*Det handlar o
som igjen skap
og til sist nye s*

Kyrkjeakademirø
sitt engasjement
funn. Ho har ove
er livskraftig i da
akademia står bal
torie er det tatt
møte som blir hu
for det høge kon
og analyse m l
med sterke kunst
sjå på kristen tru,
på det personleg
mønstre og medv
Historia til NKA,
NKA, kan tyde pi
skildre kyrkjeaka
vore generalsekre
blir lagt ned i dag

Kva er eiger

Ein skulle kanskj
det ikkje. På fleir
samband med ny

Rapport nr. 9/2007

**Rapport fra Porvookonsultasjon om "Same-sex-relationships"
Sigtuna, Sverige, 18.-20. desember 2006
v/Stephanie Dietrich**

Bakgrunn

Svenska Kyrkan inviterte kirkene i Porvoofellesskapet til en konsultasjon om "same-sex-relationships". En av grunnene for dette var at Svenska Kyrkan hadde fått en del kritikk i Porvoosammenheng av at de ikke i tilstrekkelig grad skulle ha konsultert de andre kirkene før vedtakene i saken ble tatt, og prøveliturgien for vigslingen av homofile par ved partnerskapsinngåelse ble innført.

Temaet diskuteres i større eller mindre grad i alle kirker. Under kirkeledermøtet i Wales i april 2006 var det tydelig at temaet var vanskelig og påtrengende, men at man ikke kunne/ville sette det på dagsordenen i denne sammenhengen. Møtet i Sverige kan anses som en oppfølging av kirkeledermøtet i Wales, og var et sjenerøst tilbud fra Svenska Kyrkan til å skape et forum for samtale mellom Porvookirkene om dette temaet.

Fra Den norske kirke deltok Biskop Ole D. Hagesæther, generalsekretær Olav Fykse Tveit, rådsmedlem Arne Grønningsæter og seniorrådgiver Stephanie Dietrich. Dermed hadde delegasjonen en ganske stor bredde når det gjelder bakgrunn og synspunkter i denne saken.

Innhold

Møtet skulle først og fremst gi anledning til å snakke åpent om temaet og å tydeliggjøre både enighet og uenighet mellom kirkene, innad i kirkefamiliene og innad i kirkene. Det var preget av en bevissthet om at dette handlet om det som ble kalt "Porvoo family life", familielivet innenfor Porvoofellesskapet. I en familie må man ikke bare feire fester, men man må også forholde seg til livets utfordringer, problemer og uenighet, og "hverdagene". Møtet skulle gi anledning til å lytte til hverandre, å prøve å forstå hverandre bedre, og å informere hverandre om utviklingen i våre kirker. Alle deltakerland hadde på forhånd sendt ut en kort oppsummering til hverandre over kirkenes ståsted og seneste vedtak. Kirkene presenterte sitt ståsted for hverandre, utviklingen i kirkene og betydningen for relasjonene oss imellom.

Konkrete innspill til prosessen i Den norske kirke

Representantene fra Dnk fikk presentert hovedelementene i Lærenemndas utredning, og det ble en diskusjon om innholdet. Fra diskusjonen kan det være nyttig å merke seg følgende innspill:

- I samtalen ble hele bruken av **skaperordningsteologien** tematisert og kritisert. Fra svensk side ble det understreket at man ønsker å vektlegge en dynamisk forståelse av skapelse (*creatio continua*). Skapelsen skjer fortsatt. I denne sammenheng skjer det også en "moralsk evolusjon", som krever at kirken må gjennomtenke sine egne tidligere posisjoner i lys av denne. Misbruk av skaperordningsteologien i historien bør også være med når man vurderer betydningen av en "skaperordningsteologi" for selve spørsmålet om homofilt samliv. Fra norsk side ble det understreket at skaperordningstankegangen ikke

hadde en fremtredende rolle i Lærenemndas utredning hos de medlemmene av nemnda som avviser homofilt samliv.

- Fra Church of Englands representanter ble det etterspurt hvordan Lærenemndas utredning forholder seg til **kirkens tradisjon**, og også hvordan den forholder seg til en spesifikk luthersk ekklesiologi og etikk. I samtalen kom det frem at noen etterlyste en mer tydelig hermeneutisk refleksjon omkring betydningen av for eksempel **toregimentslæren** i drøftingen av spørsmålet.
- I samtalen ble også selve skillet mellom vigsling av homofile prester som lever i partnerskap og liturgier for inngåelse/velsignelse av partnerskap diskutert. Disse spørsmålene blir diskutert i varierende grad i kirkene. I flere kirker synes man ikke å problematisere selve spørsmålet om ordinasjon i stor grad, men den godtas mange ganger - mer eller mindre stilltiende - uten at man har fattet konkrete vedtak om det. Det ble også understreket at liturgiene bør gjenspeile teologien og være i samsvar med den.
- Noen av delegatene synes det var overraskende at man var enige om **interpretasjonen av de paulinske tekster** ut fra et eksegetisk synspunkt og etterlyste en større problematisering av det bibelske tekstmaterialet. Det ble dessuten etterspurt hvorvidt det er riktig at man gjør spørsmålet om homofilt samliv hovedsaklig til et spørsmål om hermeneutikk, og selve interpretasjonen av tekstene ble diskutert.

Den norske kirke fikk mange positive kommentarer for **bredden i delegasjonen**, og for det som ble oppfattet som et **åpent og godt samtaleklima og samarbeidsvilje** innad i vår delegasjon.

Noen aspekter til det videre arbeid:

1. Svenska Kyrkans vedtak baserer seg på at man ønsker å hjelpe folk å leve i **permanente forhold**, i respekt og troskap til hverandre. Vedtakene handler derfor ikke om en generell godkjennelse av alle former for seksuelt samliv (uavhengig av seksuell orientering), men om at man ønsker å støtte opp under de som velger å gå inn for varige forhold. Dette er etter min mening en nyttig presisering i denne sammenhengen.
2. På konsultasjonen ble **kontekstens betydning** for utviklingen i kirkene veldig synlig. Vekselvirkningen mellom samfunnets holdning til homofili og kirkenes holdning er viktig i denne sammenhengen. Kontrasten mellom Island (der største parten av befolkningen har en åpen holdning til homofilt samliv) og Latvia (total avvisning av alle former for homofilt samliv fra kirkelig side) ble veldig synlig på dette møtet. Forskjellene ligger både i teologi, kontekst, kultur og teologi - og i hele den samfunnsmessige utviklingen i de forskjellige landene. Når saken drøftes, må derfor disse forskjellige synsvinkler ses sammen.
3. I denne sammenhengen ble det også tematisert hvorvidt kirkene innehar en **samfunns-/kulturkritisk holdning**, eller en mer positiv holdning til utviklingen i samfunnet. Noen kirker vektla i større grad enn andre at kirkene bør danne en motkultur, basert på det de mener er kirkens lære gjennom historien, mens andre vektla at det er positivt for kirkene at læren må forholde seg til utviklingen i samfunnet, og at kirkens lære nettopp innebærer at den er i stand til å tilpasse seg endrede forhold i kirke og samfunn, samtidig som den fortsatt kan være kritisk til forskjellige aspekter ved utviklingen i samfunnet.

4. På møtet ble det veldig tydelig at de anglikanske kirkene har svært forskjellige holdninger i dette spørsmålet. Church of England har en langt mer konservativ holdning enn de keltiske kirkene (Skottland, Irland, Wales). Videre ble det også tydelig at det er en viss avstand mellom de offisielle vedtakene i saken og praksis i bispedømmene og på lokalplan. Spenningsforholdet gjenspeiles også innad i "The Anglican Communion". Samtidig vil det i det videre arbeid være viktig å understreke at problemene som truer med å splitte the Anglican Communion ikke bør projiseres inn i Porvoo fellesskapet. Her ble det nok også tydelig for noen av oss at en luthersk ekklesiologi - basert på CA VII - kan være til stor hjelp for å skjelne mellom spørsmål som har kirkesplittende karakter og spørsmål som er alvorlig, men ikke kirkesplittende (jfr. Tunsbergsaken). Når store deler av kirkeforståelsen i anglikansk sammenheng baseres på bispeembetets personale ansvar for kirkens enhet, blir enheten mye mer sårbar enn ut fra en bredere luthersk tenkning omkring kirkelig enhet. Her kan de lutherske kirkene i Porvoofellesskapet forhåpentligvis gi et viktig bidrag i den videre dialogen om saken.
5. Tema for neste "Porvoo Theological Conference" i januar 2008 blir "Ethics and Communion. Living together with differences". I denne sammenhengen vil det bli anledning til en grundig teologisk samtale innenfor fellesskapet, og Dnk har allerede spilt inn en del synspunkter når det gjelder planlegging av konferansen. Blant annet bør LVFs studie om "Human sexuality" få en sentral plass i presentasjonen, for å synliggjøre en luthersk innfallsvinkel til problemstillingen.
6. På konsultasjonen ble det også presisert at drøftingen av homofilis spørsmålet alltid bør skje med homofile til stedet, slik at stemmen til de berørte er med, og slik at det blir tydelig at man ikke snakker om en "sak", men om mennesker.
7. Fra flere av delegatene ble det understreket behovet for å holde fast ved at homofilis spørsmålet er et spørsmål av "second order", mao. ikke et spørsmål om rettferdiggjørelse og frelse. De vil derfor også være viktig å holde fast ved at spørsmålet er alvorlig og viktig, men ulike holdninger i spørsmålet bør ikke være kirkesplittende, og heller ikke true fellesskapet mellom kirker med ulike holdninger i saken.

Oppsummerende kan det sies:

1. Kirkene er *underveis* når det gjelder spørsmålet. Både innad i kirkene og mellom kirkene er det mange prosesser på gang. Man kan ikke regne med et felles svar på spørsmålet, men å ha en felles opplevelse av at man er i en prosess der man kan lære av hverandre, og sammen med hverandre.
2. Prosessene bør være *lyttende* prosesser- med respekt for hverandre og for våre forskjellige meninger. Det innebærer at vi i større grad enn tidligere tar hensyn til vår konfesjonelle, kulturelle og kontekstuelle bakgrunn i samtalen. Konsultasjonen på Sigtuna kan i så måte oppfattes som et skritt i denne retningen.
3. Spørsmålet bør ikke være *om* vi kan leve sammen i kirkelig fellesskap, men *hvordan*. Som kirker bør vår grunnleggende holdning være at vi er forpliktet av Kristus til å søke enhet. Det innebærer også at vi bestreber oss på å skjelne mellom det som er kirkesplittende, og det som ikke er det. Fokuset må være på vårt kall til enhet i Kristus.

Saksbehandler: Per Kristian Aschim

Referanser:
KM 08/06

Saksdokumenter:

KR 12/07 Oppfølging av sak KM 08/06 Staten og Den norske kirke. Status og utfordringer (*vedlagt*)
Uttalelse fra STL (*vedlagt*)
Uttalelse fra NNKR (*vedlagt*)
KM 08/06 NOU 2006:2 Staten og Den norske kirke (*vedlagt*)

Oppfølging av Kirkemøte-saker

4. NOU 2006:2 Staten og Den norske kirke

Sammendrag

Kirkerådet skal på sitt møte 13.-14.2.2007 drøfte *Oppfølging av sak KM 08/06 Staten og Den norske kirke. Status og utfordringer* (Sak KR 12/07). Saksdokumentet er vedlagt. Del A: *Status i arbeidet med reformspørsmål og stat-kirke – spørsmålet* beskriver sekretariatets arbeid med disse spørsmålene og planene for 2007. Del B: *Utredning av en samlet tros- og livssynspolitik* følger opp Kirkemøtets høringsuttalelse som ber Regjeringen ta initiativ til en utredning om statens tros- og livssynspolitik. Kirkerådet innbys her til å drøfte hvilke sider ved en statlig aktivt støttende tros- og livssynspolitik det haster med å få utredet, og hvordan Kirkerådet kan bidra til at dette skjer.

Det er ønskelig med innspill fra Mellomkirkelig råd (MKR), særlig til dokumentets del B. Det er formulert tre spørsmålsstillinger det er ønskelig at MKR reflekterer rundt: Den norske kirkes rolle for å utvirke at Regjeringen setter i gang utredning av en samlet tros- og livssynspolitik; hvilke hensyn som må tas i arbeidet med verdiparagraf i Grunnloven; og spørsmålet om en evt særlov for Den norske kirke tar tilbørlig hensyn til likebehandling og menneskerettigheter.

Forslag til vedtak

1. Mellomkirkelig råd tar informasjonen om oppfølgingen av KMs vedtak om stat og kirke til orientering.
2. Mellomkirkelig råd vil på grunnlag av sin tidligere behandling av tematikken og drøftingen i rådet uttale at
3. Mellomkirkelig råd ber Kirkerådet om at MKR blir tatt med i de videre drøftingene av eventuelle endringer i forholdet mellom stat og kirke.

Saksorientering

Kirkerådet skal på sitt møte 13.-14.2.2007 drøfte *Oppfølging av sak KM 08/06 Staten og Den norske kirke. Status og utfordringer* (Sak KR 12/07). Saksdokumentet er vedlagt. Del A: *Status i arbeidet med reformspørsmål og stat-kirke – spørsmålet* beskriver sekretariatets arbeid med disse spørsmålene og planene for 2007. Del B: *Utredning av en samlet tros- og livssynspolitikk* følger opp Kirkemøtets høringsuttalelse, som ber Regjeringen ta initiativ til en utredning om statens tros- og livssynspolitikk. Kirkerådet innbys her til å drøfte hvilke sider ved en statlig aktivt støttende tros- og livssynspolitikk det haster med å få utredet og hvordan Kirkerådet kan bidra til at dette skjer.

Det er ønskelig med innspill fra Mellomkirkelig råd (MKR), særlig til dokumentets del B. I denne sammenheng er det særlig tre spørsmål det er ønskelig at MKR reflekterer rundt:

1. Når det gjelder Kirkemøtets oppfordring til regjeringen om å utrede en samlet tros- og livssynspolitikk. Henstillingen om en slik religionspolitisk utredning må følges opp, men en slik utredning må ikke føre til at framdriften i stat-kirke-prosessen stopper opp. Det er derfor viktig å framheve at avklaring av de religionspolitiske spørsmålene må løpe parallelt med den videre politiske prosess i stat-kirke-spørsmålet og de nødvendige indre-kirkelige utredninger. Har MKR synspunkter på hvordan Den norske kirke (Dnk) mest konstruktivt kan bidra til arbeidet for en religionspolitisk utredning sammen med Nye Norges kristne råd (NNKR) og Samarbeidsrådet for tros- og livssynsamfunn (STL)? Hvilken rolle bør Kirkerådet og Den norske kirke innta i dette arbeidet i forhold til NNNKR og STL?
2. Spørsmålet om verdiparagraf er hittil ikke fulgt opp med igangsetting av utredningsarbeid. Menneskerettighetsutvalget under KISP arbeider dog noe med dette temaet. I saksframlegget legges det opp til at arbeid med verdiparagraf må igangsettes i løpet av året fra Kirkerådets side, idet en regner med at dette er et tema som antas å være relevant å ta opp i stortingsmeldingen om stat og kirke. Har MKR innspill til hvilke hensyn som må tas til andre tros- og livssynssamfunn etc. når en evt verdiparagraf som skal omtale kristne verdier skal utformes?
3. MKR oppfordres til å ha sin oppmerksomhet henvendt på om utformingen av en evt lovforankret folkekirke tar tilbørlig hensyn til likebehandling og menneskerettigheter. MKR vil være en viktig samtalepartner når det gjelder temaet kirkelov og kirkeordning ut fra dette perspektivet. Det gjelder særlig to temaer: om en "særlov" for Den norske kirke griper for mye inn i Dnk's selvstendighet som trossamfunn, og om en "særlov" for Dnk privilegerer Dnk på en måte som kommer i strid med tros- og livssynsfriheten.

Saksbehandler: Gunnar Thelin

Referanser:

- KR 08/05 Kirkelige reformer
- KR 50/06 Samlet plan for reformarbeidet i regi av Kirkerådet
- KM 08/06 NOU 2006:2 Staten og Den norske kirke

Saksdokumenter:

Kirkemøtets høringsuttalelse om NOU 2006:2 Staten og Den norske kirke

Oppfølging av KM 08/06 Staten og den norske kirke. Status og oppfølging

Sammendrag

Saken fremmes med bakgrunn i vedtaket i sak KR 50/07 *Samlet plan for reformarbeidet i regi av Kirkerådet*. Hensikten er både å orientere om sekretariatets arbeid med reformspørsmål og stat – kirke-spørsmålet og å gi Kirkerådet (KR) anledning til å drøfte sider ved reformarbeidet og stat - kirke-spørsmålet.

Sakens Del A; *Status i arbeidet med reformspørsmål og stat – kirke-spørsmålet*, beskriver sekretariatets arbeid med informasjon, kirkelov og kirkeordning, kirkelig demokrati, bispenominasjon og valgordninger, fremtidig organisering av arbeidsgiveransvaret, kirkens økonomi og kirkens organisasjon.

I Del B; *Utredning av en samlet tros- og livssynspolitikk*, vises det til Kirkemøtets (KM) høringsuttalelse som ber Regjeringen ta initiativ til en utredning om statens tros- og livssynspolitikk. KR innbys til å drøfte hvilke sider ved en statlig aktivt støttende tros- og livssynspolitikk det haster med å få utredet og hvordan KR kan bidra til at dette skjer.

Forslag til vedtak

1. Kirkerådet ber Regjeringen ta initiativ til en utredning av en samlet tros- og livssynspolitikk.
2. Kirkerådet vil, med henvisning til innspillene som kom under rådets drøfting av saken, be om at områder som antas å være relevante å ta opp i stortingsmeldingen gis spesiell oppmerksomhet. Det kan blant annet være
 - arbeidet med kirkelig demokrati og valgordninger
 - arbeidet med en finansieringsordning som tydeliggjør statens aktivt støttende tros- og livssynspolitikk på en ikke-diskriminerende måte
 - arbeidet med forslag til en verdiparagraf i Grunnloven.
3. Kirkerådet tar informasjonen om status i arbeidet med stat - kirke- spørsmålet til orientering.

Saksorientering

Bakgrunn

Det vises til sak KM 08/06 Kirkemøtets høringsuttalelse om NOU 2006:2 *Staten og Den norske kirke* og til sak KR 50/06 *Samlet plan for reformarbeidet i regi av Kirkerådet*. Samlet plan har konkrete forslag til framdrift knyttet til de enkelte sakene i planområdene. Sekretariatet har bearbeidet forslagene i tilknytning til arbeidet med årsplanen for 2007, se sak KR 04/07.

KR ønsket ved behandlingen av sak 50/06 å knytte reformarbeidet og stat – kirke-spørsmålet tett sammen. Samlet plan forutsetter at kirkelig reformarbeid er fast orienteringssak på møtene til KR og KR/AU i tillegg til at det fremmes minst en konkret sak på hvert KR-møte, jf sak KR 09/07.

Formålet

Formålet med denne saken er å gi KR anledning til å ha en samtale om flere sider ved status i sekretariatets arbeid med stat – kirke-spørsmålet. Samtalen bør gi viktige signaler til videre prioritering.

Ved siden av en generell oversikt over status i sekretariatets arbeid, er det ønskelig ut fra KMs høringsuttalelse, jf pkt. 1.2., og ut fra den aktuelle debatt, å fokusere på behovet for å utrede en samlet tros- og livssynspolitikk.

A. Status i arbeidet med reformspørsmål og stat – kirke-spørsmålet

Innledning

Stat – kirke-spørsmålet er et omfattende sakskompleks. Etter KM 2006 er det videreført/igangsatt arbeid på disse områdene:

- Kirkelov og Kirkeordning
- Kirkelig demokrati og valgordninger
- Framtidig organisering av arbeidsgiveransvaret i Den norske kirke
- Den norske kirkes økonomi – kriterier for finansiering og fordeling

Sak KR 09/07 *Evaluering av prøveordning for bispenominasjon* vil sterkt berøre arbeidet med kirkelig demokrati. Videre drøftes det hvordan man kan ha beredskap med tanke på å komme med innspill til Regjeringens arbeid med stortingsmeldingen.

Informasjon og kommunikasjon

Høsten 2006 brukte KR's ansatte mye tid på foredrag og innledninger om stat – kirke-spørsmålet. Kort tid etter KM 2006 ble det tatt kontakt med ledelsen i alle politiske partier for å orientere om KMs hørings svar. Runden til ledelsen i de politiske partiene er nå fullført. KR har også en avtale med Regjeringen om samme sak.

KMs hørings svar er sendt hver enkelt stortingsrepresentant. Følg brevet er undertegnet av KR's leder og KR's direktør.

Det er en åpen kommunikasjon med kirkeavdelingen i Kultur- og kirke departementet (KKD) om det KR til enhver tid arbeider med i denne saken. Det er viktig for KR at departementet også finner å kunne delta på de konsultasjoner og konferanser KR arrangerer i år.

KRs informasjonstjeneste følger mediadebatten. Både direkte og indirekte følges denne opp. Tilsvarende deltar ansatte på konferanser og møter hvor stat – kirke er tema, jf heldagskonferansen til Svenska Margareta kyrkan og Voksenåsen 19. januar, stat – kirke-dager på TF/PTF i februar og kommende seminar i regi av Samarbeidsrådet for tros- og livssyn (STL).

Oppsummeringskonferanse for kirkelig reformarbeid i Regi av Kirkerådet 2003-2006.

Denne konferansen gjennomføres mandag 12. februar. Program vedlagt. En egen rapport fra KRs prosjekt Kirkelig reformarbeid 2003 til 2006 er lagt fram for KR som orientingssak, jf sak KR 02/07.

Kirkelov og kirkeordning

a. Status og fremdrift.

Andreas Aarflot ble i fjor høst engasjert for å fremskaffe materiale om oppbyggingen av og innholdet i kirkeordninger fra andre lutherske kirker. Han har levert rapporten *Kirkekonstitusjoner i andre kirker*. Aarflot presenterer selv det mest relevante fra kirkeordningene i andre lutherske kirker på en konsultasjon om kirkelov og kirkeordning i Kirkens Hus 6. mars. Sekretariatets utredningsgruppe for stat – kirke-spørsmålet vil på konsultasjonen legge fram ei skisse til tenkning omkring fremtidens kirkeordning og ev kirkelov.

b. Momenter til videre arbeid

Kirkemøtet har lagt klare føringer på hva en kort rammelov om Den norske kirke, vedtatt av Stortinget, skal inneholde og hvordan den skal hjemles i Grunnloven, jf høringsuttalelsen 2.2.2. Tilsvarende gjelder for ny kirkeordning, pkt 2.2.3. Det arbeides med kirkelov og kirkeordning samtidig, da de må sees i sammenheng. Elementene som KM trakk frem vil nå bli nærmere bestemt og konkretisert. Tempoet i dette arbeidet og hva som ev vil bli presentert på KR - møtene i år, vil til en viss grad avhenge av de signalene KR får om departementets arbeid med stortingsmeldingen.

Kirkelig demokrati, bispenominasjon/bispevalg og valgordninger

a. Status og fremdrift

Med utgangspunkt i *Høringsuttalelse fra Kirkemøtet 2006 om NOU 2006:2 Staten og Den norske kirke*, pkt. 3.1, vil utviklingen av kirkelig demokrati få betydelig oppmerksomhet i år.

- KR arrangerer 8. mai en konsultasjon med tema *Det kirkelige demokrati - mellom politisk demokrati og folkebevegelsesdemokrati*. Se vedlagt program. Konsultasjonen er for inviterte ressurspersoner og KIFOs forskere. På oppdrag fra

- KR vil KIFO levere en rapport om de kirkelige høringsinstansenes svar på spørsmålet om kirkelig demokrati og indirekte og direkte valg til kirkelige råd.
- KA - Kirkelig arbeidsgiver- og interesseorganisasjon (KA) har sagt ja til å samarbeide med KR om en større konferanse knyttet til forståelsen og utviklingen av kirkelig demokrati og kirkens valgordninger i september. En felles gruppe startet arbeidet med programmet 29. januar.
 - Som det fremgår av sak KR 09/07, knyttes evalueringene av prøveordning for bispenominasjon til spørsmålet om kirkelig demokrati. Det er et mål at KR slik skal få et godt grunnlag til på et senere møte å drøfte og vedta ev forsøk med andre valgordninger enn dagens.

b. Momenter til videre arbeid

Kirkerådet forstår, ut fra KMs arbeid med sin høringsuttalelse, at KM, på overordnet nivå, var opptatt av å finne fram til de riktige kompromissene i stat – kirke-spørsmålet. Med det fokus det har vært på en videreutvikling av det kirkelige demokrati, ses arbeidet med dette som et viktig bidrag til å bygge også et nødvendig politisk kompromiss. Arbeidet med å evaluere prøveordningen for bispenominasjon har vist at en evt valgordning for biskop bør kunne bli et betydelig bidrag både til utviklingen av kirkelig demokrati og til å finne kompromissløsninger i forholdet mellom staten og Den norske kirke. Det foreslås at saken kommer opp på årets KM etter at KR har hatt den til behandling i juni og september. Også Bispemøtet (BM) vil bli holdt løpende orientert om arbeidet i denne saken.

KIFO – rapporten om de kirkelige høringsinstansenes svar på demokratispørsmålet vil bli brukt som utgangspunkt for det videre arbeidet med forslag til utforming av forsøk med direkte valg til fellesråd og bispedømmeråd.

Fremtidig organisering av arbeidsgiveransvaret i Den norske kirke

a. Status og fremdrift

Kirkerådet støtter KA – initiativet til et partssammensatt arbeid med dette spørsmålet. Det tas sikte på å legge fram en rapport i mai måned. Underveis arrangeres det to konsultasjoner med bred deltakelse, den første 13. februar. KR's sekretariat deltar på disse og følger arbeidet i det partssammensatte utvalget. Rapporten vil trolig inneholde forslag til videre utredninger på spesielle felter.

KR's sekretariat har også samlet synspunkter på forholdet mellom kirkelig tilsyn, ledelse og arbeidsgiveransvar fra en del av de mange utredninger, artikler og rapporter om dette fra 1985 til den nylig reviderte *Tjenesteordning for biskoper*. Dette ressursmaterialet er tilgjengelig på nettet og viser utviklingen i tilretteleggelsen av tilsynsbegrepet og forståelsen av hva tilsyn er i Den norske kirke.

KR drøfter med KA om hvordan KR kan få en mer aktiv rolle i de forsøk med samordnet arbeidsgiveransvar som pågår og som utredes for oppstart (Byåsen, Asker, Sandefjord, Ytre Sogn). Dette med bakgrunn i vedtaket i sak KM 08/05 pkt 5 – ”Kirkemøtet mener at det skal være et felles arbeidsgiveransvar i en framtidig kirkeordning. Kirkemøtet ber Kirkerådet ta initiativ til flere forsøk med ny mellommenhet på et justert prostinivå, spesielt med vekt på samordnet arbeidsgiveransvar..”. Det er også behov for å sikre en mer regelmessig rapportering til KR.

Presteforeningens sentralstyre nedsatte før jul et eget ad – hoc-utvalg til å jobbe for forsøk med samordning av arbeidsgiveransvar på bispedømmenivå, jf sak PF 2006-2-11. KR har observatørstatus i utvalget.

KKDs tildelingsbrev til KR i år slår fast mht forsøk at departementet ikke vil godkjenne søknad om forsøk som går ut over de rammer lov- og avtaleverk fastsetter, dvs. at det ikke er grunnlag for KR å støtte ev forsøk med felles arbeidsgiveransvar.

b. Momenter til videre arbeid

Kirkerådets Oppsummeringskonferanse for kirkelig reformarbeid 2003-2006 presenterer erfaringer fra forsøk med samordnet arbeidsgiveransvar. Også fra andre steder hvor denne type forsøk planlegges, reises spørsmålet om hvilket strategisk og finansielt ansvar for kirkelig virksomhet som diakoni, kirkemusikk og trosopplæring slike nye fellestråd/prostistyrer skal ha, i forhold til det ansvar menighetsrådene har for dette ut fra kl. § 9 i dag. Dette berører i høyeste grad spørsmålet om å samordne virksomhetsansvar og arbeidsgiveransvar. I KR's rapport "*Kirkelig reformarbeid*" *Organisasjons- og arbeidsgiverspørsmål*, jf sak KM 08.1A/05, understrekes det at en ny mellomighet i Den norske kirke må ha tilstrekkelig ressurser "til å ta et forvaltningsmessig ansvar innenfor følgende områder....Strategiutvikling og oppgaver i forhold til kirkelige og offentlige organer". På KR's oppmuntringsdager for sammenslåtte menighetsråd (forsøk) våren 2006 ble det foreslått at fellestrådet burde ta mer ansvar for det som i dag er menighetsrådenes primæroppgaver. Samtidig som andre understreket at disse fortsatt måtte ivaretas av menigheten/soknet og at øvrige organer bare skulle ha en tilretteleggerfunksjon. Det er grunn til å peke på at strukturspørsmål og samordning av arbeidsgiveransvaret også aktualiserer spørsmålet om hva en menighet er.

KR vil på sitt juni - møte bli orientert om synspunkter og konklusjoner hos det partssammensatte utvalget og vil da kunne drøfte KR's videre satsing på dette planområdet.

Den norske kirkes økonomi, kriterier for finansiering og fordeling

a. Status og fremdrift

Flere sider ved kirkens økonomi har vært i fokus de siste årene. Regjeringen la fram en melding om kirkens økonomi i juni 2005. Offentlige bygningers, deriblant kirkers forfall, er dokumentert i kulturminnemeldingen (St. meld. 16, 2004-2005) og var tema på den store kirkebyggkonferansen i Narvik 28-30.april 2004. Kirkens økonomi har vært en viktig del av samtalene med de politiske partienes ledelse. På bakgrunn av det som er kommet fram i disse samtalene, er det besluttet allerede nå å sette i gang et utredningsarbeid knyttet til kirkens økonomi. Ådne Berge ansettes midlertidig i en mindre stilling for å utføre dette arbeidet. Utgangspunktet er høringsuttalelsens pkt 3.2. Det vises for øvrig til del B i denne saken.

b. Momenter til videre arbeid

I denne sakens Del B er det, i tråd med høringsuttalelsen pkt. 1.2 og 3.2.1, pekt på hvor viktig en offentlig finansiering er også for tros- og livssynssamfunn. Men høringsuttalelsen viser også til det uløste problemet med finansiering av bygging og vedlikehold av kirkebygg og fordelingsordningene internt i kirken, jf pkt 3.2.3. Det er i tilknytning til utfordringen "å finne frem til rettferdige og effektive fordelingsordninger som ivaretar nasjonale og helhetskirkelige behov, lokalkirkens behov og behovet for

differensiering og fleksibilitet" KM ber kirkens organer prioritere arbeidet med ny finansieringsordning. Også spørsmålet om aktivitetsbaserte tilskudd bringes inn, jf pkt. 3.2.3. Det kan skapes betydelig uro hvis arbeidet med kriterier for finansiering av kirkens utgifter og fordelingen av tilskuddene ikke kommer i gang nå. Finansieringsspørsmålene vil også kunne ha betydning for utviklingen av det kirkelige demokrati.

Det tas sikte på å fremme en sak på KR's møte i juni som gir KR anledning til å drøfte noen av sidene ved kirkens økonomi mer inngående. KR kan gjerne i dette møtet signalisere hvilke sider ved kirkens økonomi som oppleves mest presserende å ta tak i.

Kirkelig organisering

a. Organisatorisk opplegg og fremdrift

Det videre arbeidet med kirkelige strukturer, jf sak KM 08/05, kan bygge på det materialet Styringsgruppen for kirkelig reformarbeid frembrakte. Arbeidet er tenkt påbegynt til høsten, da det er ønskelig å bruke resultater fra det partssammensatte arbeidet med arbeidsgiveransvaret og Ådne Berges utredning om kriterier for kirkens økonomi. Det gjøres for øvrig oppmerksom på det konkrete forslaget til fremtidig organisering som ble lagt frem av KA i forbindelse med deres høringsuttalelse til *Staten og Den norske kirke* (se www.ka.no eller www.kirken.no/reformer)

b. Momenter til videre arbeid

Det vises til avsnittet om samordnet arbeidsgiveransvar og det materialet Styringsgruppen for kirkens reformarbeid utarbeidet, bl.a. rapporten "*Kirkelig reformarbeid*" *organisasjons- og arbeidsgiverspørsmål* august 2005.

I KKD's tildelingsbrev til KR for 2007 uttrykker departementet i forbindelse med post 76 samme interesse for forsøk med nye mellomenheter som KM gjorde i sak 08/05. Samtidig viser forsøk med samordnet arbeidsgiveransvar og sammenslåing av fellesråd at dette også aktualiserer bispedømmerådets mandat og oppgaver, se kl § 23. Også den nye tjenesteordningen for menighetsprest med nye tilsettingsenheter/tjenestedistrikter (prostiet) og nye tjenesteområder er viktige erfaringsarenaer for arbeidet med kirkelig organisering. På det nåværende tidspunkt arbeides det forberedende med strukturspørsmålene i lys av de erfaringer som gjøres med samordnet arbeidsgiveransvar og sammenslåing av enheter, forholdet til prestetjenestens organisering, bispedømmerådets funksjon i framtida og kirkelig demokrati (valgordningene). Mye av det som skjer på de øvrige planområdene får derfor betydning når arbeidet med kirkelige organisering intensiveres seinere i år.

B. Utredning av en samlet tros- og livssynspolitikk

Forutsetninger for og følger av Kirkemøtets høringsuttalelse

I arbeidet med KMs høringsuttalelse forsterket komiteen synspunktet at Regjeringen bør sette i gang utredning av en samlet tros- og livssynspolitikk. KM vedtok dette, jf pkt. 1.2. Høringsuttalelsen peker på at prinsippene om tros- og livssynsfrihet og ikke-diskriminering er forutsetninger for dagens aktivt støttende tros- og livssynspolitikk. Også statskirkeordningen er i dag en slik forutsetning. Hvis forholdet mellom staten og Den norske kirke endres, bør staten se på forutsetningene for sin tros- og livssynspolitikk.

Stat – kirke-utvalget (Gjønnnes) pekte på at det lå utenfor mandatet å utrede en samlet tros- og livssynspolitikk, men anbefalte Regjeringen å igangsette et slikt arbeid når forholdet mellom staten og Den norske kirke var avklart.

STL understreker i ett av sine hovedpunkter at ” Regjeringen må sette i gang en utredning med sikte på en gjennomtenkt tros- og livssynspolitikk”. Tilsvarende mener Nye Norges kristne råd at Regjeringen må sette i gang en utredning av tros- og livssynspolitikken, jf pkt. 12 i sammenfatningen av deres høringsuttalelse.

En aktivt støttende tros- og livssynspolitikk

Stat – kirke-utvalget er meget samstemt i at en aktivt støttende tros- og livssynspolitikk er meget viktig både for staten, samfunnet og tros- og livssynssamfunnene. Tros- og livssynssamfunns virksomhet er et fellesgode både i lokal- og storsamfunn. KMs høringsuttalelse understreker at en aktivt støttende tros- og livssynspolitikk styrker betydningen av fellesskap, solidaritet og omsorg. Det innebærer at disse verdiene er en integrert del av selvforståelsen til norske tros- og livssynssamfunn og at disse fortsatt aktivt vil utvikle slike verdier på alle offentlige arenaer. En slik form for programmerklæring bør forplikte også Den norske kirkes organer til aktivt å komme med innspill til en statlig tros- og livssynspolitikk. Det er verdt å merke seg at dette programmatisk står først blant de prinsippene Forum for statskirken i sin høringsuttalelse mener skal ligge til grunn for tros- og livssynspolitikken.

Tros- og livssynspolitikken og statens forhold til Den norske kirke

KMs høringsuttalelse bør forstås slik at en utredning om en samlet statlig tros- og livssynspolitikk ikke er en nødvendig forutsetning for eventuelle endringer i forholdet staten og Den norske kirke. Samtidig er det nettopp fordi forholdet mellom staten og Den norske kirke kan bli endret, at en slik utredning får aktualitet. Den bør gå parallelt med avklaringen av forholdet mellom staten og Den norske kirke og kirkens arbeid med kirkeordningsspørsmål, jf denne sakens Del A. KM må da ha ment at Regjeringen snarest bør ta initiativ til et slikt arbeid. KR bør drøfte hvilke sider ved en aktivt støttende tros- og livssynspolitikk det haster for Regjeringen å få utredet. Her gis det kort noen føringer for en slik drøfting:

- Finansiering som ivaretar ikke-diskriminering og gir tros- og livssynssamfunnene reelle utviklingsmuligheter. I høringsuttalelsen pkt 1.2. og 3.2.1 er det pekt på hvor viktig offentlig finansiering er for tros- og livssynssamfunn. Det vises også til høringsuttalelsene fra STL og Nye Norges kristne råd (enklest: www.kirken.no/lenker). På fagseminaret til STL 23.11.06 uttrykte rådets leder, Jan Benj. Rødner, sterk tiltro til og forventning om at det er bred politisk enighet om å sikre gode økonomiske ordninger for den norske kirke, uansett fremtidig relasjon til staten og at det er tradisjon i Norge for at staten bidrar positivt til at tros- og livssynssamfunn får gode og tjenlige vilkår for sin virksomhet. Han pekte også på at det var tverreligiøs enighet om at Den norske kirke må skaffes en god og varig finansiering. En kompliserende faktor er at Den norske kirke er landsdekkende i den grad at den vil sikre evangeliets forkynnelse og tjenester ved livets avgjørende øyeblikk på alle steder innen meget rimelige tidsintervaller. Dette har en helt annen kostnadsfaktor enn når det, ut fra en ”markedsmessig”

mulighet for et tros- og livssynssamfunn, opprettes en menighet/avdeling. Den norske kirke må vinne forståelse for en finansieringsmodell som sikrer en slik tilstedeværelse i framtida uten at den oppleves som diskriminerende i forhold til andre tros- og livssynssamfunn

- Tro og livssyn på den offentlige arena. Hvordan vil og kan en liberal og demokratisk rettsstat aktivt videreutvikle en tros- og livssynspolitikk som både ivaretar religionsfriheten og åpner nye muligheter for tros- og livssynssamfunn på offentlige arenaer? Tros- og livssynssamfunns nærvær i offentligheten vil bidra til å styrke betydningen av fellesskap, solidaritet og omsorg i ei tid hvor individualismen står sterkt. Offentlige myndigheter bør ved sin tros- og livssynspolitikk også sikre åpne arenaer hvor forskjellige tros- og livssyn får møte hverandre og utvikle gjensidig forståelse, jf høringsuttalelsen pkt. 1.2.
- Sikring av tros- og livssynsfriheten som individuell og kollektiv rettighet. Det er nærliggende for Regjering og Storting å tenke at den tros- og livssynspolitikk man vil drive, skal samsvare med statens (øvrige) verdigrunnlag og politiske målsettinger. I dette verdigrunnlaget inngår menneskerettighetserklæringene med sin vekt på tros- og livssynsfrihet. Høringsuttalelsen understreker at tros- og livssynsfriheten må sikres både negativt og positivt som individuell og kollektiv rettighet, jf pkt. 1.1.3. KM har tidligere uttalt at "Den norske kirke forutsetter at myndighetene behandler alle religiøse og livssynsmessige grupperinger likeverdig og rettferdig, og vil selv arbeide for å fremme gjensidig respekt og forståelse mellom ulike tros- og livssynssamfunn" (*Den norske kirkes identitet og oppdrag, pkt. 23*).
- Verdiparagraf i Grunnloven. Nesten samtlige kirkelige høringsinstanser har pekt på behovet for en verdiparagraf i Grunnloven som henviser til den kristne og humanistiske arv. Det vil være en utfordring å forene henvisningen til kristne og humanistiske verdier med at dette skal uttrykke statens felles verdigrunnlag. Det er underordnet i denne sammenheng om en slik statlig verdiforankring har en reell juridisk eller symbolsk (politisk) betydning.

Framdrift

I den grad KR ønsker å være aktiv i arbeidet for å få Regjeringen til å utrede statens tros- og livssynspolitikk, samlet eller enkelte sider ved den, bør KR allerede nå gi signaler om hvordan det ønsker å bringe saken videre. Det bør være naturlig for KR i denne saken å arbeide også gjennom samarbeidet i STL og Nye Norges kristne råd.

Vurdering

Stat – kirke-utvalget vil at staten skal sette i gang sitt utredningsarbeid om en samlet tros- og livssynspolitikk etter at Stortinget har avklart statens forhold til Den norske kirke. KM ber staten sette i gang arbeidet nå. Den samme utålmodighet ligger i høringsuttalelsene også fra STL og Nye Norges kristne råd.

KR bør derfor be Regjeringen sette i gang arbeidet. Men det er trolig både politisk og kirkepolitisk klokt ikke å knytte en slik utredning direkte til avgjørelsene i stat – kirke-spørsmålet.

I høringsuttalelsene fra kirkelige organer er det imidlertid stor oppslutning om å få en verdiparagraf inn i Grunnloven, ev som en erstatning for grl § 2. Dette kan bli en viktig del av en samlet avklaring i stat – kirke-forholdet og må få følger for prioriteringen i KR's oppfølging av sin høringsuttalelse. Tilsvarende gjelder spørsmålet om ev hjemmel i Grunnloven for statens aktivt støttende tros- og livssynspolitikk.

Økonomiske og administrative konsekvenser

Under forutsetning av at KR gjør vedtak i tråd med forslaget, vil oppfølging av denne siden ved stat – kirke-spørsmålet ha beskjedne konsekvenser administrativt og økonomisk i 2007. Det er samlet sett tilstrekkelig ressurser til å arbeide med forslag til verdiparagraf, ev annen type § 2-erstatning. En langt mer aktiv påvirkning for å få Regjeringen til å sette i gang et større utredningsarbeid med tanke på en samlet tros- og livssynspolitikk, vil kreve rundt 0,5 årsverk i sekretariatet og samtidig bruk av et betydelig antall ressurspersoner også knyttet til andre institusjoner/kirkelige organer.

Det kongelige kultur- og kirkedepartementet
Postboks 8030 Dep
0030 Oslo

Oslo, 1. desember 2006

NOU 2006:2 STATEN OG DEN NORSKE KIRKE

HØRINGSUTTALELSE

Samarbeidsrådet for tros- og livssynssamfunn (STL) mener at dagens relasjon mellom staten og Den norske kirke (Dnk) er problematisk i forhold til de menneskerettslige prinsippene som Norge er forpliktet på. STL anbefaler derfor at relasjonen mellom stat og kirke blir endret. Det er nødvendig å ta skritt i en retning som på en bedre måte enn dagens ordning ivaretar likeverdsprinsippet og et legitimt krav om indre selvstyre for Dnk. Samarbeidsrådet for tros- og livssynssamfunns medlemmer har delvis prinsipielt forskjellige syn på hvilken relasjon som er riktig og det er derfor ikke uten videre mulig å avgi et enstemmig rådgivende svar om hvilken fremtidig relasjon Dnk bør ha til staten. STL vil derfor delvis overlate til medlemssamfunnene i STL å avgi sine respektive anbefalinger på dette spørsmål. Likevel har rådet kunnet enes om en del vesentlige oppfatninger som berører forholdet mellom staten og Den norske kirke og avgir denne enstemmige uttalelse. STL er enig om bl.a. følgende hovedpunkter:

- at bestemmelsen i Grunnlovens § 12 om at halvparten av regjeringens medlemmer må tilhøre Dnk må fjernes.
- at bestemmelsene i Grunnlovens §§ 16, 21 og 22 bør endres slik at Dnk gis indre selvstyre i respekt for kirkens egenart som trossamfunn.
- at bestemmelsen i Grunnlovens § 2 om oppdragerplikt må fjernes.
- at det til erstatning for Grunnlovens § 2 bør utarbeides en samlende verdiparagraf for staten.
- at Grunnlovens § 4 om Kongens bekjennelsesplikt bør oppheves og blir et anliggende som Kongen selv har mulighet for å ta stilling til.
- at Regjeringen må sette i gang en utredning med sikte på en gjennomtenkt tros- og livssynspolitik.
- at spørsmålet om hvordan det fremtidige forholdet mellom staten og Dnk ikke er egnet til folkeavstemning.

Det er viktig å fremholde at forholdet mellom staten og Dnk også angår statens forhold til de øvrige tros- og livssynssamfunnene i Norge. Derfor ber vi departementet være lydhøre overfor høringssvarene fra øvrige tros- og livssynssamfunn. Vi vil understreke at i STL er Dnk ett av 12 likestilte tros- eller livssynssamfunn. Rådet står samlet i ønsket om å styrke Dnk til gagn for det enkelte medlem i Dnk og det norske samfunnet i sin

helhet. STL vil understreke at når Dnks høringssvar skal gjennomgås, bør Kirkemøtet som Dnks eget demokratisk valgte organ, tillegges særlig vekt. Kirkemøtet 2006 har som kjent avgitt en uttalelse med støtte til Gjønnes-utvalgets flertallsinnstilling.

Med vennlig hilsen

Jan Benj. Rødner
leder

Anders Huuse Kartzow
koordinator

HØRING: NOU 2006 : 2 STATEN OG DEN NORSKE KIRKE

Innledende kommentarer

Nye Norges Kristne Råd takker for muligheten til å avgi uttalelse om NOU 2006 : 2 Staten og Den norske kirke.

Nye Norges Kristne Råd er et nasjonalt felleskirkelig samarbeidsorgan som ble etablert 01.09.06 som resultat av en fusjon mellom Norges Frikirkeråd (etabl. 1903) og Norges Kristne Råd (etabl. 1992). 19 kirkesamfunn er medlemmer av Nye Norges Kristne Råd.

Uavhengig av debatten og høringen etter Gjønnes-utvalgets utredning har spørsmålet om forholdet mellom samfunn og religion og forholdet mellom majoritetskirken og minoritetskirkene stått sentralt i de økumeniske samtalene som har pågått de siste 10 - 15 årene. Arbeidet med disse spørsmålene på økumenisk grunn har tilført perspektiver som gjenspeiler seg i denne høringsuttalelsen. Sentrale verdier i samtalene kirkene i mellom har vært religionsfrihet og likeverd, gjensidig anerkjennelse av hverandre som kristne kirker og erkjennelse av våre forpliktelser til i felleskap å løfte frem vår kristne arv. I rådets formål heter det i §2c at rådet "skal fremme respekt for religionsfrihet og menneskerettigheter, både i lovgivning og praksis på alle plan."

Sammendrag

1. De frikirkelige medlemsamfunnene i Nye Norges Kristne Råd mener på prinsipielt grunnlag at alle tros- og livssynsamfunn i Norge skal være likestilt. Mange av disse har følgelig avgitt egne uttalelser der de primært går inn for et skille mellom staten og Den norske kirke. Vi viser til høringsuttalelsene fra disse. Også Kirkemøtet for Den norske kirke har i sin flertallsuttalelse gått inn for å endre forholdet mellom staten og Den norske kirke ved at det direkte statlige kirkestyret avvikles og at kravet om ikke-diskriminering av andre tros- og livssynsamfunn ivaretas. Denne høringsuttalelsen uttrykker hva vi som kirker i Norge har funnet viktig å uttrykke sammen i denne høringen.
2. Nye Norges Kristne Råd mener at dagens statskirkesystem er problematisk i forhold til de menneskerettslige forpliktelsene Norge bør oppfylle. Nye Norges Kristne Råd anbefaler derfor at statskirkesystemet i sin nåværende form endres.
3. En lovforankret folkekirke representerer etter vår mening et skritt i riktig retning ettersom den på en bedre måte enn dagens ordning ivaretar likeverdsprinsippet og et legitimt krav om indre selvstyre for Den norske kirke.
4. Nye Norges Kristne Råd mener bestemmelsene i grunnlovens §12 om at halvparten av regjeringens medlemmer må tilhøre Den norske kirke må fjernes.
5. Nye Norges Kristne Råd mener at grunnlovens bestemmelser i §§ 16,21 og 22 bør endres slik at Den norske kirke gis indre selvstyre i større samsvar med kirkens egenart.
6. Nye Norges Kristne Råd mener bestemmelsene i grunnlovens §2 om oppdragerplikten må fjernes.
7. Nye Norges Kristne Råd anbefaler at det som erstatning for dagens § 2 utarbeides en samlede verdiparagraf for staten.
8. Nye Norges Kristne Råd mener at grunnlovens § 4 om Kongens bekjennelsesplikt bør oppheves. I en fremtidig kirkeordning er det rimelig å la trostilhørighet være et anliggende som Kongen selv har mulighet for å ta stilling til.

9. Nye Norges Kristne Råd mener at Den norske kirke også ved et skille mellom stat og kirke fortsatt skal eie sine kirkebygg.
10. Nye Norges Kristne Råd mener at det må utarbeides generelle støtteordninger til religiøse bygg som er underlagt verne- og fredningsbestemmelser.
11. Nye Norges Kristne Råd mener at Opplysningsvesenets fond ved en endring av relasjonen mellom staten og Den norske kirke bør overføres Den norske kirke.
12. Nye Norges Kristne råd mener at Regjeringen må sette i gang en utredning av en tros- og livs-synspolitikk.

Forholdet stat – religion. Overordnede perspektiver.

Innledningsvis vil vi peke på det uklare i spørsmålsskjemaets spørsmål 1 som vi anser som et hovedspørsmål. For det første er begrepet "statskirke" ikke et entydig begrep. De land som har ordninger som kan karakteriseres som "statskirker" har organisert og lovregulert disse på ulike måter. Finland vil f.eks ikke karakterisere sin ordning som en statskirkeordning. Andre vil karakterisere deres ordning som et eksempel på nettopp en slik ordning. For det andre vil det etter vår oppfatning være grunnlag for å betegne det endringsforslag som flertallet i Gjønnes-utvalget fremmer, som en statskirke. Denne ordning gir Den norske kirke en særstatus ved at de konstituerende lover som gir nærmere bestemmelser om Den norske kirke organisatorisk og ideologisk, fastsettes av nasjonalforsamlingen. Professor Eivind Smith sier bl.a. at "det er sterke grunner for å karakterisere et trossamfunn som "statskirke" dersom det har sitt konfesjonelle grunnlag bestemt av staten. Dette gjelder uavhengig av om trosgrunnlaget er fastlagt i Grunnloven eller ordi-nær lov". (Stat, kirke og menneskerettigheter, s. 58 – 59. Abstrakt forlag 2006)

Vi har som utgangspunkt valgt å tolke spørsmålet som et spørsmål om statskirkeordningen i sin nåværende form bør endres eller avvikles.

Staten slik vi forstår den, er et organisert uttrykk for det store folkefelleskapet som utgjøres av alle borgere av Norge. Gjennom demokratiske institusjoner organiseres ivaretagelsen av borger-nes interesser og behov kollektivt og individuelt på en rekke områder når det gjelder velferd, sikkerhet, infrastruktur mv. For å avskjære mulighetene for flertallsdiktatur er minoritetenes rettigheter sikret gjennom internasjonale konvensjoner. Disse er gjennom Menneskerettighetsloven av 1999 implementert i norsk lov og skal ved motstrid med eksisterende lover gis forrang. Menneskerettighetene er minimumsstandarder utledet av mer overordnede prinsipielle verdier. Forholdet mellom staten og Den norske kirke kan derfor ikke isoleres fra et overordnet prinsipielt perspektiv ettersom dette faktisk handler om et så fundamentalt verdispørsmål som alle borgernes likeverd. For Nye Norges Kristne Råd er det derfor maktpåliggende å understreke at i et multireligiøst sa mfunn, må staten ta utgangspunkt i hvordan menneskerettighetsnormene best kan realiseres i samfunnet

Det norske statskirkesystemet har ikke eksplisitt blitt vurdert av overvåkningsorganene. Etter som flere land ved undertegningen av Den Europeiske Menneskerettighetskonvensjonen(EMK) i 1950 hadde statskirkesystemet, har det tidligere vært antatt at denne type arrangementer ikke i seg selv har vært stridende med konvensjonen.

På den annen side er statsreligionssystemer omdiskutert i de menneskerettsfaglige miljøene. Enkelte forhold kan tyde på at fortolkningen av konvensjonene blir strengere, slik at de vurderinger som gjøres i dag vil være annerledes enn for 50 – 60 år siden. Det faktum at statsreligionssystemer i stor utstrekning har blitt avskaffet, kan tenkes å påvirke vurderingen av de menneskerettslige sider ved slike ordninger i mer restriktiv retning. FNs menneskerettighetskomité ved flere anledninger kommet med uttalelser som tilkjennegir en kritisk og mistenksom holdning overfor statsreligionssystemer generelt og det norske systemet spesielt. En grunnleggende skepsis til det norske statskirkesystemet kan f.eks leses ut av det svaret FNs menneskerettighetskomité gav etter gjennomgangen av Norges fjerde og femte periodiske rapport i henholdsvis 1999 og 2004.

Den europeiske menneskerettighetsdomstolen (EMD) har kommet med uttalelser som understreker behovet for å skille mellom religiøse og statlige-politiske organer. Av nyere dato kan vi henvise til at domstolen i 2003 ga Tyrkia medhold i sin rett til å forby et politisk parti som ønsket å innføre en islamsk stat; - den såkalte "Refah-saken". Selv om denne saken ikke direkte referer til statskirkeordningen, tilkjennegir den en prinsipiell tenkning rundt forholdet mellom stat og religion som har sterk utbredelse. EMD viser i denne dommen både til sine tidligere henvisninger til sekularitetsprinsippet som "et av de grunnleggende statsprinsippene som harmonerer med rettsstatsprinsippene og respekten for menneskerettigheter og demokrati", og uttaler:

"Domstolen har gjentatte ganger understreket statens rolle som den nøytrale og upartiske organisator av utøvelsen av de ulike religionene, overbevisningene og trosretningene, og slått fast at denne rollen bidrar til offentlig orden, religiøs harmoni og toleranse i et demokratisk samfunn."

I norsk sammenheng henvises ofte til at den individuelle religionsfriheten er tilfredsstillende sikret i og med grunnlovens §2. Religionsfriheten har også en kollektiv dimensjon som er uttrykt både i Den europeiske menneskerettighetskonvensjonen (EMK) og FN-konvensjonen om sivile og politiske rettigheter (FNSP). Professor Eivind Smith viser til at den kollektive religionsfriheten, - retten til å utøve sin tro sammen med andre, innebærer at individets rettigheter også følger de organiserte fellesskap av troende individer. Under henvisning til ikke-diskrimineringsbestemmelsene i EMK art 14 og FNSP art. 2 sier han bl.a.:

"Men i den grad fellesskapet av troene er beskyttet må anvendelsen av de primære rettighetsbestemmelsene (herunder reglene om religionsfrihet) altså skje under hensyn til at de ulike trossamfunn skal behandles likt." (Stat, kirke og menneskerettigheter, s. 58 -59. Abstrakt forlag 2006)

Denne måten å forstå religionsfriheten på er i overensstemmelse med den definisjon av religionsfrihet som Dissenterlovkomiteen kom med i sin innstilling i 1962:

"Full religionsfrihet innebærer en rekke ting: Rett for den enkelte til å ha den tro han vil, til å gi uttrykk for den privat og offentlig, til fri gudsdyrkelse alene eller sammen med andre; religiøs tale-, trykke-, møte-, og organisasjonsfrihet; strafferettslig vern mot krenkelse av religiøs tro og bekjennelse, og mot forstyrrelse av gudstjenester og møter, rett til fritt å skifte tro og trossamfunn, rett til ikke å tro, til å stå utenfor og propagandere mot hvilken som helst tro og kirke, frihet fra enhver plikt til å overholde religiøse bud fra en tro eller en kirke man ikke er tilsluttet (f.eks. helligdagslovgivning), og fra plikt til å yte noen økonomisk støtte til et trossamfunn man ikke er tilsluttet; frihet for foreldre til å oppdra sine barn i samsvar med den religiøse tro de har."

Full religiøs frihet forutsetter også religiøs likestilling. Staten må ikke gjøre offentlige rettigheter og plikter avhengige av noen bestemt religiøs bekjennelse. Den må ikke gjøre forskjell på religionene, tillate noen og forby andre, eller støtte noen og ikke andre. (Innstilling om lov om trossamfunn av 4. juni 1962 s. 17)

De fleste europeiske land, som for øvrig kunne ha påberopt seg en enda lengre kulturell-historisk tradisjon for sine statsreligionssystemer, har avskaffet disse med henvisning til modernitetens liberale demokratiske idealer. I Sverige var f. eks hensynet til religionsfriheten avgjørende for den prosessen som ledet frem til den endrede relasjonen mellom staten og Svenska Kyrkan fra 2000.

Nye Norges Kristne Råd slutter seg til flertallet i Gjønnes-utvalget (18 av 20) når det sier at statskirkesystemet i sin nåværende form bør endres. Ideelt sett vil, som tidligere påpekt, de fleste av frikirkene primært foretrekke en prinsipiell og juridisk likestilling mellom alle tros- og livssynsamfunn i Norge. Dette er etter deres mening mest i samsvar med de demokratiske ideer og menneskerettighetsnormene Norge har sluttet seg til.

På den annen side anerkjenner disse kirkesamfunn Den norske kirkes rolle i norsk kulturell og religiøs tradisjon. Selv om Den norske kirke skulle bli prinsipielt og juridisk likestilt med andre tros- og livssynsamfunn, vil den forstøtt være en majoritetskirke. I kraft av sin utbredelse og størrelse vil den ha en posisjon som vil oppleves annerledes enn for andre tros- og livssynsamfunn. Dette vil nødvendigvis også prege forholdet mellom myndigheter og denne kirke i fremtiden. Vi vil henvise til ulike typer praksis som er etablert i flere europeiske land hvor det ut fra ulike hensyn er utformet ordninger som søker å videreføre samarbeidsforhold skapt av historiske tradisjoner og politiske og sosiale omstendigheter.

Det er viktig for Nye Norges Kristne Råd å understreke at forandres grunnlovens § 12 med de øvrige endringer som må følge av dette og gis Den norske kirke mulighet til å bli et selvstendig rettsubjekt, ser vi at behovet for opplevd kontinuitet kan tale for en mellomløsning i form av en lovforankret folkekirke.

Det kan på prinsipielt grunnlag reises innvendinger mot at Stortinget skal fastsette en egen rammelov for Den norske kirke. Det kan hevdes at en slik regulering av et trossamfunns basis innebærer en inngripen i dette trossamfunns indre anliggender fra myndighetenes side som krenker dette trossamfunns religionsfrihet. Det vil ikke ha den samme frihet som alle de andre tros- og livssynsamfunnene har. Enkelte vil imidlertid betrakte dette som en nødvendig overgangsordning for å komme videre fra dagens ståsted og derfor kunne gi sin subsidiære støtte til en løsning i retning av en lovforankret folkekirke. De innvendinger som kan reises fra et prinsipielt ståsted kan forsvares med den samme vurdering som man gjorde ved endring av stat-kirkerelasjonen i Sverige:

.....en begränsad reglering av trossamfundets Svenska kyrkans förhållanden strider inte mot religionsfriheten eftersom den bygger på Svenska kyrkans egen självförståelse som den önskar få uttryckt i lag.
Staten och trossamfunden: Rättslig reglering (SOU 1997:41)

Vi forutsetter at det i et arbeid med utviklingen av en slik særlov ikke vil bli lagt føringer som strider mot Den norske kirkes selvforståelse og indre frihet.

Ut fra en helhetlig vurdering vil Nye Norges Kristne Råd anbefale at statskirkesystemet i sin nåværende form endres. En lovforankret folkekirke representerer etter vår mening en utvikling i riktig retning ettersom den på en bedre måte ivaretar likeverdsprinsippet og et legitimt krav om indre selvstyre for Den norske kirke.

Vi mener at vi med dette har svart på høringens to første spørsmål.

Problematiske sider ved dagens statskirkeordning

Utover de generelle prinsipielle overveielene som er redegjort for ovenfor vil vi peke på enkelte sider ved grunnlovsbestemmelsene om dagens statskirkeordning som vi finner problematiske sett i forhold til prinsippene om religionsfrihet.

Grunnlovens § 12

Det er kravet om at halvparten av regjeringsmedlemmene må tilhøre Den norske kirke som er det mest problematiske ved dagens statskirkeordning. Artikkel 25 i FN-konvensjonen om sivile og politiske rettigheter slår fast:

Enhver borger skal, uten noen form for forskjellsbehandling som nevnt i artikkel 2 og uten urimelige begrensninger, ha rett og anledning til:

- (a) Å ta del i varetakelsen av offentlige anliggender, direkte eller gjennom fritt valgte representanter.*
- (b) Å avgi stemme og bli valgt ved frie periodiske valg som skal bygge på alminnelig og lik stemmerett og hemmelig avstemning, som sikrer at velgernes vilje kommer fritt til uttrykk.*
- (c) På alminnelige og like vilkår å ha adgang til offentlig tjeneste i sitt land*

FNs menneskerettighetskomité har understreket at det ikke er anledning til å utestenge medlemmer av bestemte religiøse grupper fra offentlige stillinger. Bestemmelsene i grunnlovens §12 gjør trossamfunnstilhørighet til et tema når landets utøvende politiske ledelse skal settes sammen. Dette harmonerer dårlig med intensjonene i FN-konvensjonens artikkel 25. I et moderne demokrati basert på borgernes likeverd er det en menneskerett å slippe å oppleve at religiøs eller livssynsmessig tilhørighet begrenser enkeltmenneskers muligheter i vårt politiske system. Det kan føre til at personer uten medlemskap i Den norske kirke, men som i en gitt situasjon pga kvalifikasjoner er ønsket som medlem av en regjering, må tre tilbake til fordel for en som kan vise til et slikt medlemskap. Dette forhold oppleves av minoritetene som krenkende og diskriminerende. Kirkemøtets har også i sin uttalelse under pkt 2.1.2 konkludert med at Den norske kirke som kirke ikke kan støtte en videreføring av Grunnlovens §12.

At bestemmelsen har bidratt både til raske innmeldinger i Den norske kirke, omlegginger av departementsstrukturen og vansker med å få regjeringskabalene til å gå opp pga av bl.a. sterkt frikirkelig innslag i regjeringen, er vel kjent. Sett i historisk perspektiv er dette den siste begrensning som er lagt på ikke-statskirkemedlemmers muligheter i det offentlige liv. I dag er grunnlovens § 12 etter vårt skjønn det mest alvorlige uttrykk for religiøs diskriminering i det norske statskirkesystemet. Den norske Helsingfors-komiteen har i sin rapport for 2005 pekt på denne menneskerettslige uakseptable innskrenkingen i religionsfriheten i Norge:

The committee called for a revision of the Constitution, arguing that freedom of religion is inadequate if someone must submit to a certain denomination in order to become a member of Cabinet.

Nye Norges Kristne Råd slutter seg til Gjønnnes-utvalgets konklusjon om at denne paragrafen må oppheves. Vi er innforstått med at dette vil endre premissene for Kongens kirkestyre. Den videre utforming av Den norske kirkes fremtidige kirkeordning er ikke et anliggende for Nye Norges Kristne Råd.

Grunnlovens §§ 16, 21 og 22

Sivertsen-utvalget pekte i sin tid på det dilemma som lå i at Den norske kirke på den ene siden har en særlig privilegert stilling sammenlignet med andre trossamfunn, men "den savner til gjengjeld de andres organisatoriske selvstendighet, frihet og selvstyre" (NOU 1975:30 s. 151). I det stadig utviklende samarbeidet mellom Den norske kirke og andre kirker og ikke-kristne tros- og livssynsamfunn fremstår Den norske kirke med en egenforståelse som trossamfunn. Dette forsterkes av Den norske kirkes uttalte selvforståelse som "bekjennende, misjonerende, tjenende og åpne folkekirke". Denne tydeliggjøring av basis, formål og vide målgruppe understreker Den norske kirkes rolle i samfunnslivet som trossamfunn og ikke som statlig religionsvesen. I et pluralistisk samfunn der meningsdannelsen, også på livssynområdet, skjer i brytning mellom de ulike aktørene, er det betenkelig at staten gjennom en egen religiøs institusjon integrert i statsapparatet, har en tydelig partsrolle. For Den norske kirke ville det å være en uavhengig aktør skape en prinsipielt mer ryddig situasjon.

Staten har gjennom politiske valgte og oppnevnte organer avgjørende innflytelse over utnevning av øverste ledere, og organisatoriske og økonomiske føringer for trossamfunnet Den norske kirke. Utforming av liturgier er nå delegert fra Kongen til kirkelige organer. Vi mener Den norske kirke må få rett til å bli et selvstendig rettssubjekt med selvstyre i indre forhold. Sluttklæringen av januar 1989 fra OSCE's Wien-møte danner grunnlaget for medlemsstatenes politiske implementering av Den Europeiske Menneskerettighetskonvensjonen. Der heter det bl.a i art. 16.4:

In order to ensure the freedom of the individual to profess and practise religion or belief, the participating States will, inter alia, respect the right of these religious communities to

- *establish and maintain freely accessible places of worship or*
- *assembly, organize themselves according to their own hierarchical and institutional structure,*
- *select, appoint and replace their personnel in accordance with their respective requirements and standards as well as with any freely accepted arrangement between them and their State.*

Som trossamfunn må Den norske kirke ha en rett til selv å definere sin bekjennelse, organisasjonsform og velge sine ledere. Statskirken i sin opprinnelige form var en kongekirke. Monarken personlig var det øverste kirkestyre. Det foregikk en nedbygging av den personlige kongemakt til omkring 1905. Regjeringen har etter innføringen av parlamentarismen sin base i Stortinget som ikke er konfesjonelt forpliktet. Statsrådene utvelges av statsministeren som ikke trenger å være medlem av Den norske kirke. Sammensetningen av Regjeringen og dermed også av kirkelig statsråd skjer på politiske premisser. Også i kirkesaker er Regjeringen (kirkelig statsråd) ansvarlig overfor et Storting som ikke er konfesjonsbundet.

Stortinget har både lovgivningskompetanse og styringsmuligheter gjennom bevilgningspolitikken. Andelen stortingsrepresentanter som står utenfor statskirken har vært stadig økende og ved valget i 2001 utgjorde denne gruppen 25% av stortingsrepresentantene.

Ordningen hvor sekulære politiske organer har avgjørende innflytelse over vesentlige anliggender internt i et trossamfunn, vekker internasjonal undring. I andre sammenhenger ville vi funnet det uakseptabelt dersom religiøse ledere måtte godkjennes av myndighetene. Det ville vært utenkelig om myndighetene skulle blande seg inn i tilsvarende forhold i de andre trossamfunnene. Den norske kirke har ikke den samme frihet som de andre kirkene og trossamfunnene har.

Grunnlovens § 2

Grunnlovens § 2 inneholder en tvetydighet og et paradoks som mange finner prinsipielt vanskelig å forsvare. § 2 stadfester på den ene side borgernes individuelle religionsfrihet samtidig som den fastslår hva som er statens offentlige religion

Det har fra livssynminoriteter blitt påpekt at henvisningen til en bestemt konfesjon i grunnlovens § 2 oppleves diskriminerende og stigmatiserende. Her vil vi henvise til hva som ovenfor er sagt om statens rolle som nøytral tilrettelegger for enkeltindividers og trossamfunns utøvelse av sin frie religionsutøvelse.

Grunnlovens bestemmelser i § 2 om plikten for foreldre som tilhører den offentlige religion å oppdra sine barn i denne ble påtalt av FNs menneskerettighetskomité i forbindelse med Norges 4. periodiske rapport i 1999. Da komiteen registrerte at intet hadde skjedd i forhold til dette ved avgivelsen av den femte periodiske rapport i 2004, repliserte komiteen i pkt 15:

"Komiteen merker seg at Grunnloven § 2 annet ledd annet punktum, der det fastsettes at den som bekjenner seg til den evangelisk-lutherske tro, plikter å oppdra sine barn i samme, foreslås opphevet, og gir på nytt uttrykk for bekymring over at denne bestemmelsen er i strid med konvensjonen (art. 18). Parten bør uten opphold oppheve denne grunnlovparagrafen."

Nye Norges Kristne Råd anbefaler at bestemmelsene om foreldres oppdragerplikt i grunnlovens § 2 endres i tråd med FNs anbefaling.

Grunnlovens § 4

Spørsmålet om Kongens bekjennelsesplikt etter grunnlovens § 4 er ikke vesentlig i forhold til de mer overordnede sider ved stat-kirkespørsmålet. I en fremtidig kirkeordning er det rimelig å la trostilhørighet være et anliggende som Kongen selv har mulighet for å ta stilling til. Derfor anbefaler vi at bestemmelsene om Kongens bekjennelsesplikt oppheves.

Andre spørsmål

Finansieringsordninger

Vi har en tradisjon i Norge for at fellesskapets økonomiske midler benyttes til samfunnsnyttige formål. Det er en naturlig konsekvens av religionsfriheten, og i samsvar med våre velferdsstats-tradisjoner at staten bidrar positivt til at kirker, tros- og livssynsamfunn får gode og tjenlige vilkår for sin virksomhet. Dnk og de øvrige tros- og livssynsamfunnene ivaretar viktige forhold i enkeltmenneskers liv og dermed av stor samfunnsmessige betydning. For å sikre at retten til religionsfrihet er reell er det vesentlige at samfunnet bidrar til finansieringen av tros- og livssynsamfunnes virksomhet.

Diskusjonen dreier seg derfor ikke om, men på hvilken måte fellesmidler skal samles inn og fordeles til tros- og livssynsamfunn. Vi er av den oppfatning at ordninger som gir økonomiske incitament til utmeldelse av Dnk eller andre trossamfunn bør unngås. Dette var i sin tid vesentlige argumenter mot å fritta dissenterne fra å betale kirkeskatt og også noe av bakgrunnen for ønsket om å endre tidligere praksis med direkte fradrag i personbeskatningen for personer utenfor Dnk. Dette ble som kjent endret ved trossamfunnsloven av 1969 og medfølgende ordninger med statlige og kommunale tilskudd som erstattet de tidligere personlige fradrag.

I praksis betyr dette at dagens ordning med offentlige bevilgninger til tros- og livssynformål kan opprettholdes. Verdien av de ordninger som nå er etablert for kvalitetsikring av medlemslister vil kunne utnyttes videre. Det er intet som taler for at den etablerte praksis bør endres til fordel for mer kompliserte og byråkratiske ordninger. Utover dette må det bli opp til det enkelte trossam-

funn å samle inn øvrige midler samtidig som vi vil understreke betydningen av ordningen med skattefradrag for gaver til frivillige organisasjoner.

Verdiparagraf for staten

Spørsmålet om grunnloven skal ha en såkalt verdiparagraf er uavhengig av spørsmålet om forholdet mellom Staten og Den norske kirke. At enkelte oppfatter konfesjonsforankringen i grunnlovens paragraf 2 som en verdiparagraf er en sak for seg. En slik oppfatning er ikke historisk begrunnet men en i ettertid tillagt betydning. Vi kan ut fra en samlet vurdering se at det kan være behov for en samlende erstatning for dagens § 2.

Eierskapet til kirkebyggene

Spørsmålet om hvem som eier kirkebyggene er etter vår oppfatning klart. Den norske kirke bør fortsatt eie sine kirker. Slik er hovedregelen i dag. Den norske kirkes organisering av dette eierskapet er et internt kirkelig anliggende. Med eierskapet hører også ansvaret for vedlikehold.

Fredede og verneverdige kirker

Dersom det skal etableres egne økonomiske tilskuddsordninger for fredede og verneverdige kirkebygg, mener vi at det er viktig at slike ordninger blir allmenne slik at også religiøse bygg tilhørende andre trossamfunn og som har eller i fremtiden vil få vernestatus, omfattes av ordningen.

Opplysningsvesenets fond

Spørsmålet om eiendomsretten til fondet har vært utredet og drøftet i mange omganger. Spørsmålet er først og fremst et politisk spørsmål og vi mener at fondet bør tilfalle Den norske kirke når den ved en endret relasjon til staten blir et selvstendig rettsobjekt.

Folkeavstemming

Til tross for at spørsmålet om bruk av folkeavstemming ikke er tema for høringen, vil vi komme nærmere spørsmålet på bakgrunn av at dette er reist i den offentlige debatt.

I de siste utredninger som har blitt gjort om relasjonen mellom stat og kirke har en hovedbegrunnelse for endring vært hensyntagen til menneskerettighetsnormene og religionsfrihetsprinsippet. I slike prinsipielle spørsmål vil det ikke være rett å bruke folkeavstemming, særlig i en situasjon der majoritetsreligionens særstatus er omdiskutert og av minoritetene oppleves som diskriminerende. De rettigheter minoritetene har kan ikke settes til side av et flertall i en folkeavstemming. De politiske myndighetene har i alle fall et ansvar for å ivareta både de juridiske og politisk moralske forpliktelsene som man har etter ratifisering internasjonale konvensjoner og traktater. Det vil dessuten være vanskelig å formulere en problemstilling egnet for folkeavstemming og som tilfredstiller de ovennevnte menneskerettslige hensyn.

Utredning av en samordnet tros- og livssynspolitikk

Gjønnes-utvalget har i forbindelse med drøftingen av sitt mandat kommet med følgende enstemmige anbefaling:

"Det faller utenfor mandatet å gjennomgå og foreslå en samordnet tros- og livssynspolitikk for det norske samfunnet. Utvalget anbefaler at et slikt arbeid settes i gang når det fremtidige forholdet mellom staten og Den norske kirke er avklart."

Nye Norges Kristne Råd mener Gjønnes-utvalget her kommer med et viktig innspill. Vi mener at et slik arbeid må settes i gang raskere en utvalget antyder, etter som avklaring av alle enkelheter i Den norske kirkes relasjon til staten kan strekke seg ut over et lengre tidsrom.

Det bør i denne sammenheng vurderes om dagens §16 bør erstattes av en grunnlovsforpliktelse for staten til å sikre religionsfriheten reelt ved å føre en aktiv og støttende religionspolitikk.

